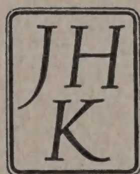
D. VAN SWIGCHEM

HANDBOEKJE VOOR DE EVANGELISTIEK

J. H. KOK N.V. KAMPEN 1950

HANDBOEKJE
VOOR DE
EVANGELISTIEK

D. VAN SWIGCHEM
Geref. Pred. te Haamstede

HANDBOEKJE VOOR DE EVANGELISTIEK

J. H. KOK N.V. KAMPEN 1950

WOORD VOORAF

L. S.

Het is ons een vreugde dit voortreffelijke boekje van Ds van Swigchem bij de lezers te introduceren.

Wij zijn er ten hoogste dankbaar voor, dat het de leden onzer jeugdverenigingen op de hoogte zal helpen brengen van de voornaamste beginselen van onze gereformeerde evangelisatie.

Wij kunnen voor de toekomst van ons evangelisatie-werk de belangstelling van onze jongeren niet missen. Gelukkig, dat bij velen van hen al sterker het besef ontwaakt, dat thans méér dan ooit het op een getuigend Christendom aankomt.

Dat vraagt brandende harten.

Maar dat vraagt ook principiële scholing.

En het zijn onze jeugdverenigingen, die zich bij uitstek daarvoor lenen.

Dat de evangelisatie-studie bij onze jongeren leiden mag tot straks een bezield meearbeiden in deze belangrijke tak van arbeid in Gods Koninkrijk.

G. BRILLENBURG WURTH.

TER INLEIDING

Dit boekje dankt zijn ontstaan aan een verzoek van de Nederlandse Bond van Jongelingsverenigingen op Gereformeerde Grondslag. Het is allereerst bedoeld als een leidraad bij 6 schetsen over Evangelisatie, die door die Bond zijn uitgegeven in de Schetsenbundel III B.

Daarnaast kan het wellicht nog op verschillende wijze dienst doen. Zo voor hen, die, in een onderdeel van het Evangelisatiewerk betrokken, in kort bestek wat meer willen horen over 't geheel. Voor een kleine studiekring of opleidingscursus. Of voor hen, die op een vergadering van medewerkers een inleiding willen houden, en een overzicht van de stof nodig hebben.

Bijzondere aandacht is besteed aan de Schriftgegevens. Al de genoemde plaatsen kunnen iets leren over Evangelisatie, en bij Bijbelbesprekingen van medewerkers dienst doen.

Wetenschappelijke pretenties heeft het boekje nergens, het is uit en voor de praktijk geschreven. Wij hopen, dat het zal meehelpen om de kennis van en zodoende de liefde voor de Evangelisatie bij vele, vooral jonge, mensen te vergroten.

D. VAN SWIGCHEM.

Haamstede, Maart-November 1949.

I. DE TAAK

A. „Evangeliseren is een zeer Bijbels woord.

1. „Evangeliseren" is een heel oud Grieks woord. Het betekende: „Een goede tijding brengen" [1]). Oorspronkelijk was het zelfs een militaire term: Overwinningsboodschap brengen (zoals de bekende Marathonloper). God had dit heidense woord — evenals heel de Grieks-Romeinse beschaving — bestemd om Zijn heilsplan te dienen.

2. De apostelen en hun helpers hadden het woord „evangeliseren" dagelijks in de mond. Hun levenstaak was immers: De blijde boodschap, van Christus' overwinning over zonde en dood, overal heen dragen! [2]) Paulus gebruikt het woord wel 20 keer in de brieven, die ons bewaard zijn. We zouden hem zonder tolk kunnen verstaan, als hij 1 Kor. 9 : 16 uitroept: „Wai moi, ean mè ewangelizoomai!" Het woord staat ook b.v. Ef. 2 : 17, 3 : 8, 1 Kor. 15 : 1, Rom. 10 : 15. Lucas gebruikt het nog vaker, b.v. Hand. 16 : 10, 15 : 35, 17 : 18, 5 : 42, 14 : 21. Lucas 4 : 43, 8 : 1, 3 : 18, 8 : 25, 7 : 22. Petrus o. a. 1 Petr. 1 : 12. In het geheel komt het 55 keer voor in het N. T. (Daarnaast het woord „evangelie" nog 77 keer!) Wij spreken dus de taal van de oude Christelijke kerk, als we het hebben over „evangeliseren".

3. Nu hebt ge al begrepen, dat de apostelen het woord in ruimer betekenis gebruikten dan wij.

---

[1]) Van eu- of ew-, dat we nog in eufemisme, eubiotiek, eugenetiek e.d. vinden, en het Griekse woord voor boodschappen, dat we ook in ons „engel" terugvinden.

[2]) Zij namen dit spraakgebruik op hun beurt weer van de „Septuaginta" over, het Griekse O. T. Daar stond b.v. in Ps. 68 : 12 van die „evangeliserende" overwinningsboden. Vooral Jesaja 40—62 is vol van de verwachting, dat eenmaal het verdrukte volk een geweldig „evangelie" zal horen: „De HEERE zelf is Koning geworden." Zie Jesaja 52 : 7, 61 : 1, Psalm 96 : 2, 3, 10, enz. enz.

Johannes de Doper, en Jezus zelf, kondigden de vervulling van deze profetieën aan: „Het Rijk Gods is nabij gekomen! Geloof dit Evangelie!" De apostelen konden er aan toevoegen, dat de beslissende overwinning was bevochten, en het Rijk reeds was gegrondvest. Zo heeft „evangelie" en „evangeliseren" in het N. T. altijd nog die klank van: Overwinningsboodschap, die een nieuwe tijd inluidt. Iets strijdbaars heeft de boodschap der kerk van huis uit gehad!

Het betekende toen: Het Evangelie verkondigen

A. aan heidenen
B. aan hen, die reeds gelovig geworden waren (tot gedurige versterking)
C. aan hen, die weer van 't geloof afdwaalden.

Wij hebben nu voor deze drieërlei taak verschillende woorden. *A.* noemen wij: Zending, *B.*: Prediking of Verkondiging. Alleen *C.* draagt nog altijd de oude Bijbelse naam: Evangelisatie.

4. In de Statenvertaling en ook in nieuwere vertalingen kon daarom het oude Bijbelse woord niet letterlijk gebruikt worden zonder misverstand te wekken. Het is vertaald met: „Het evangelie verkondigen", of alleen „verkondigen". Maar b.v. Hand. 8 : 35 staat er eigenlijk: „Hij evangeliseerde hem Jezus".

5. Wij houden daarom aan het woord „Evangeliseren" vast en beschouwen het als een ere-naam. In de tijd, dat de Evangelisatie-taak nog op stuntelige wijze werd aangepakt, kon het gebeuren, dat dit woord een minder prettige klank kreeg in sommige oren. Uit dit verval is de Evangelisatie thans grandioos aan 't herrijzen, en het schone bijbelse woord krijgt weer zijn eervolle plaats.

Prof. Hepp heeft eens een ander woord voorgesteld: „Herkerstening", dat als synoniem is ingeburgerd, en goed weergeeft, wat de taak der Evangelisatie is. Deze kan men n.l. als volgt definiëren: Een volk, dat van het Evangelie, dat het eenmaal gekend heeft, vervreemdt, weer terugroepen tot Jezus Christus en Zijn kerk. (Zonder de laatste drie woorden is de Evangelisatie-taak niet voltooid, zoals nader blijken zal.)

Nog een andere uitdrukking is „Inwendige Zending", een ongelukkige vertaling van het Duitse „Innere Mission" en het Engelse „Home Mission". „Binnenlandse Zending" zou beter zijn.

Aan „inwendige zending" kleeft bovendien dit bezwaar, dat men dan denkt aan een zendingstaak in het inwendige van de kerk, onder leden van de kerk zelf. Zo kan men alleen spreken op het standpunt van een volkskerk, die onder haar „leden" veel mensen telt, die niet meeleven of van het Evangelie eigenlijk niet weten.

6. Het woord „Evangelisatie" wordt in één geval nog gebruikt voor de „*B*-taak" van de kerk: Op plaatsen, waar de Ned. Herv. Gemeente in meerderheid vrijzinnig is, sluit de rechtzinnige minderheid zich vaak aaneen om afzonderlijke kerkdiensten te houden, in eigen gebouw en vaak met eigen voorganger. En zulk een eigen groepering noemt men dan een „Evangelisatie". Er is een „Bond van Evangelisaties in en ten bate van de Ned. Herv. Kerk".) Met wat wij onder Evangelisatie verstaan, heeft dat niets te maken. (Al kan men natuurlijk naast het bewaren en opbouwen van de

orthodoxe minderheid zich óók wel het zoeken van afgedwaalden ten doel stellen.) Hervormden gebruiken voor de „*C*-taak" dan ook wel de uitdrukking: „Inwendige Zending". (In steden: „Stadszending".) En tegenwoordig is het woord „apostolaat" in de mode. Beide uitdrukkingen dekken zich niet geheel met ons „Evangelisatie": „Inwendige Zending" omvat óók de filantropische arbeid onder allerlei misdeelden en ongelukkigen. En 't „apostolaat" van de kerk duidt meer haar roeping aan om te getuigen in de wereld, dan de georganiseerde activiteit van dat getuigen.

B. Evangeliseren is een door de Bijbel ons opgelegde taak.

1. Mensen, die om een of andere reden sceptisch stonden tegenover de Evangelisatie, hebben wel eens beweerd, dat het opzettelijk terugroepen van hen, die van Christus en Zijn kerk waren afgedwaald, niet in de Schrift geboden werd. Zij konden alles weten, de weg terug stond voor hen open, en daarmee was de zaak van ons af! Op deze laatste beweringen is ook heel wat af te dingen, maar we laten dat daar. Hoofdzaak is, dat de Bijbel onmiskenbaar die Evangelisatie-taak ons oplegt, als we letten op de volgende gegevens:

2. Voor de Bijbel liggen *A*, *B*, en *C* op dezelfde lijn. Het is in wezen enerlei taak: „Predikt het Evangelie aan *alle* creaturen", Marc. 16 : 15. Die taak was aan de apostelen, en daarna aan de herders en leraars, in één bevel opgedragen. Het spreekt vanzelf, in het begin stond de Zending op de voorgrond. Later, na keizer Constantijn, steeds meer *B*, de voortbouwende prediking. Maar heel anders werd dat, toen de grote afval in Europa begon. Al groter en groter werd toen de taak van het terugroepen. En die groeit nog steeds. De oude opdracht moet dus door ons ook op deze derde manier worden vervuld [3]).

3. Het bekende „Zendingsbevel" is tegelijk ook een „Evangelisatiebevel". Want op Matth. 28 : 19 volgt: „en leert hen *onderhouden* alles wat ik u bevolen heb." Dit slaat wel niet alléén, maar toch óók op de taak der kerk bij afdwalenden.

4. In de latere boeken van het N. T. lezen we telkens uitdrukkingen als: „Vasthouden!" „Oppassen voor afval!" Vooral in de brief aan de Hebreeën, b.v. 2 : 1 vv., 3 : 12–14 (zie 7–19), 4 : 1 v. 11. 14, 10 : 23–32, 12 : 5. Ook in de brieven aan de 7 gemeenten: Openb. 3 : 15–19. 3 : 2*a*, 3.

---

3) De afval van het Evangelie kan zo groot worden, dat de kerk weer midden tussen een heidenvolk leeft, en, als in de oudste tijd, allereerst Zending in eigen omgeving moet drijven. In landen als Egypte (eertijds Christenland!) is deze kringloop A-B-C-A reeds volbracht. Een land als Frankrijk gaat er hard naar toe. En Nederland ?

5. Hoe de HEERE wil, dat wij een eenmaal toegebracht volk zullen vasthouden, blijkt overduidelijk uit Christus' eigen arbeid onder het Joodse volk. Hij Zelf beperkte Zich welbewust tot Zijn eigen volk, Matth. 15 : 24 vv., en speciaal de ver afgedwaalden onder hen, de tollenaren en „zondaren", Lucas 15 : 1 v., 7 : 37 vv., 19 : 7–10, 5 : 29–32. Jezus' profetisch werk was dus hoofdzakelijk: Evangelisatie! Hoe zeer die taak Hem ter harte gaat, toont ook Matth. 18 : 12 v., Luc. 15. Hij leert ook de apostelen, steeds te beginnen bij de afgedwaalde bondelingen, Matth. 10 : 5 v., Luc. 24 : 47*c*, Hand. 1 : 8. En we weten, hoe ze zich daar aan hielden, Hand. 3 : 25 v., 13 : 26 („die God vrezen", zijn belangstellende heidenen, die de Synagoge bezoeken, zie hierover o. a. J. L. Koole, Joden in de verstrooiing, p. 89 vv.), enz.

6. Hetzelfde blijkt in het Oude Testament. De Profeten roepen altijd weer het afgedwaalde bondsvolk terug, zelfs als er maar een klein percentage over is, dat geen afgoden dient, Jesaja 1 : 10, 16–18, Jeremia 3 : 14, 22. Ezech. 34 : 16 (zie het verwijt van vs 4–10, en ook Ez. 33 : 8!), Hosea (o. a. 1 : 10, 2 : 6, 6 : 1). Jes. 65 : 1, 2, enz.

7. Diepste grond van dat alles is de verbondstrouw van de HEERE (Jahwe!), die nimmer eindigt. Ps. 105 : 8, 1 Kron. 16 : 15, Ps. 89 : 31–35, Jer. 3 : 1 vv., Ps. 111 : 9, enz. Wel worden de bondsbrekers vaak getroffen door de vloek des verbonds, maar zij worden eerst gewaarschuwd en tot wederkeer aangespoord.

8. Tot op de jongste dag blijft God het Joodse volk, hoe ver ook afgevallen, nog roepen. Deut. 4 : 28–31, Rom. 11 : 23 vv., 2 Kor. 3 : 16. Zo wil Hij ook de door de Zending gewonnen volken, die eveneens het zegel des verbonds ontvingen, en „bij Isrel ingelijfd" zijn, altijd blijven roepen. Ps. 100 : 4 (berijmd).

C. Evangelisatie is een taak van wereldhistorische betekenis.

1. *De ondergang van West-Europa kan* alleen *worden afgewend* door „tegen de revolutie het Evangelie" te stellen. Enkel machtsmiddelen, of tijdelijke vrees voor gevolgen, baten niets, als de geestelijke afbraak doorgaat!

Al was het, dat maar één land door een levend Christendom beheerst werd, dat zou reeds de redding van Europa kunnen betekenen. Misschien wil God dan nog aan ons werelddeel een tijd van ware vrede schenken, om de kerstening der wereld voort te zetten. Maar . . . is dat éne ook al niet een onmogelijke taak: Ons land tot Christus terugroepen? Zie, wat de Heere door volhardend Zendingswerk in het Oosten heeft willen doen. Dat had ook nie-

mand gedacht. Het geloof zegt: Bij God is dit mogelijk: Heel Nederland kan gegrepen worden door het Evangelie, als de kerk ontwaakt, en haar taak verstaat!

2. *Ook de Christelijke kerk zelf* zal een geheel ander aanzien krijgen, als ze deze taak met alle kracht aanvat. Als ze weer echt, in al haar leden, getuigende kerk, Zendingskerk, wordt. Want daardoor groeit onze eigen geloofskracht en liefde en bezieling en kennis. We zullen vuriger en eendrachtiger worden. Een kerk, die over wat ze belijdt en beleeft ook spreekt!

3. Dan mogen wij echter geen tijd verliezen. *Onze generatie* moet deze taak leren verstaan, in al zijn grootsheid en al zijn kansen. Onze jonge mensen moeten van dit ideaal, neen van deze roeping, doordrongen zijn: Nederland terugroepen tot Christus!

D. Evangelisatie is een taak, waarin we nog jammerlijk tekort schieten.

1. *Blijken van dit tekort* zijn b.v.

a. Wonderlijke opvattingen, die nog bij velen leven, als:
„Evang. is werk onder gevangenen, achterbuurtmensen, e. d."
„Evang. is een liefhebberij van enkelen." (Soms met de bijgedachte: Niet eens de beste en stoerste Gereformeerden!)
„Evang. is een nieuwe mode in onze kerken."
„Evang. is een slappe vorm van prediking."
Van deze misvattingen over arbeidsveld, arbeiders, historie en methode kan men grondig genezen worden door kennisname van het 2e, 3e, 4e en 5e hoofdstuk!

b. Achterstelling bij de Zending:
Wordt het Evang.-blad [4]) evenveel gelezen als het Zendingsblad? Zijn er niet nog tal van kerken, die geen Evangelisatiecommissie bezitten? En tal van Gereformeerden, zelfs wel ambtsdragers, die voor Evangelisatie „niet voelen"? Een hoogleraar in de Zendingsvakken was er jaren eerder dan één in de „Evangelistiek". Zelfs thans wordt dit vak wèl in Kampen, maar niet aan de V. U. gedoceerd. Ons Jeugdwerk heeft „Zending" al lang op haar rooster staan, Evangelisatie pas sinds 1949! Natuurlijk bedoelen wij niets ten nadele van de Zending! Integendeel. Maar wanneer de kerk haar roeping om te strijden aan het naastbijzijnde front niet verstaat, hoe zal ze dan de nood en de rijkdom van het strijden in de verte blijven gevoelen? Het is enerlei liefde, die tot beide dringen moet, énerlei houding, die ons als gelovigen tegenover beide past.

---

4) „Witte Velden", Maandblad voor de Geref. Evangelisatie-arbeid. Uitgave van de N.V. Meinema, Delft. Abonnementsprijs *f* 1.25 per jaar.

c. We zijn het evangeliseren verleerd. Wanneer we eens gedwongen worden, met andersdenkenden over Christus te spreken, kunnen velen geen woorden vinden. Wij kunnen niet in voor de wereldling verstaanbare taal spreken, onze preken en boeken zeggen hem vaak niets, want onze terminologie gaat langs hem heen. (Tegen 1 Kor. 14 : 22–25! Ook de oorspronkelijke taal van het N. T. is veel meer „spreektaal" dan „kerktaal".) Wij leven langs hem heen, en kennen zijn gedachten niet. Die kunnen we ook niet alleen uit een boekje leren kennen. Alleen al hierom, dat ze elke paar jaar veranderen.

2. *Oorzaken van dit tekort.*

a. Wij hebben in geen eeuwen in zo'n situatie verkeerd als thans, en moeten weer leren, om zendingskerk in eigen omgeving te zijn.

b. Onze kerken hebben in de vorige eeuw als eerste taak gehad: Reformatie! Herbouwen op het oude zuivere fundament van Schrift en Belijdenis, en het kerkelijk leven van binnen sterk maken. Af is die taak nimmer. Maar nu mogen we toch nooit vergeten, dat het niet de enige taak van de kerk is. Ze is strijdende kerk, d. w. z. juist naarmate ze zuiver is, moet ze voor héél haar omgeving, voor héél het volk een krachtig getuigenis tonen, en zoekende liefde.

c. Daarmee hangt samen, dat ons geloofsleven teveel naar binnen gericht was. Introversie. We sloten ons met ons geloof op. Ook in de eigen kring wordt lang niet meer zoals vroeger gesproken over de rijkdom van Christus. Zo verleerden we het getuigen helemaal.

d. We hebben de groeiende taak niet bij kunnen houden. Getuigen voor heel het volk betekende een 80 jaar terug nog hoofdzakelijk: Terugroepen tot de reformatorische beginselen op elk terrein. Men kon die bij de massa nog bekend veronderstellen, ons land was nog een Prot. Chr. land. In 1870 kon Wormser nog spreken van „een gedoopte natie". Ouderen menen dan ook nog wel eens, dat we genoeg doen, als we maar veel mensen zoeken te winnen voor onze eigen organisaties. Maar tegenwoordig moet de massa helaas met de eerste beginselen nog bekend gemaakt worden, vóór ze iets van de bedoeling van Chr. Onderwijs, Chr. Pers, Chr. Politiek, enz. enz. verstaan [5]).

---

5) Men hoort nog wel eens tegen Evangelisatie aanvoeren: „In ons isolement ligt onze kracht". Dit blijft waar. Maar dat wil niet zeggen, dat we het isolement *zoeken* moeten. Hoe kunnen we dan een zuurdeeg zijn? Het wordt ons vanzelf telkens weer *opgedrongen* door de felle tegenstand, en dan mogen we het aanvaarden, als medewerkend tot onze eigen krachtsconcentratie. Maar . . . om opnieuw met het Evangelie aan te vallen, zodra we de kans krijgen. Zie Dr G. Brillenburg Wurth, De Antithese in dezen tijd, Kampen, 1940, en Dezelfde, De Evangelisatie in verband met de politieke en sociale ontwikkeling van ons volk, Kampen, 1946.

3. *Droeve gevolgen van dit tekort.*

a. Voor de wereld. Er gaan duizenden verloren voor eeuwig, omdat ze niets anders hoorden dan de moderne prediking: Als je maar goed leeft, komt 't wel in orde! Hier heeft de Herv. Kerk een vreselijke verantwoordelijkheid. Maar er gaan ook duizenden verloren, omdat hun helemaal niets meer gepredikt wordt, en dat, terwijl een sterke, zuivere kerk met vele echte (?) Christenen vlak bij hen leeft. Dat is de vreselijke verantwoordelijkheid van de Geref. Kerken (Ezech. 33).

Mogen wij werkeloos toezien, dat Nederland meer en meer afzakt naar 't peil van een heidenland? De profeten van 't O. T. getuigden daartegen niet in eigen vertrouwde kring, maar zochten de Baäldienaars op!

Moet Christus' kerk niet bewogen zijn met de erbarmelijke levensleegte, met de geestelijke en zedelijke ellende? Wat deed Christus zelf? (Matth. 9 : 36 vv.). Mogen we zwijgen van het houvast, van de rijkdom, die we zelf hebben?

b. Voor alle Christelijke arbeid (zie 2*d*). Van onze Chr. organisaties (A.R., C.N.V., V.U. enz.) zal op de duur alleen kracht uitgaan, als ze vergezeld gaan van een energieke Evangelisatie. Want wij kunnen ons volk geen afgeleide beginselen bijbrengen, als we hen niet duidelijk maken, wat de geloofsachtergrond is! Anders blijven wij onbegrepen. Een tegenstander kan ook nooit gewonnen worden voor Chr. sociale of politieke of paedagogische of wetenschappelijke denkbeelden, tenzij hij gewonnen wordt voor het Evangelie zelf. De Evangelisatie is te vergelijken met de pioniersarbeid in de strijd voor Gods Koninkrijk. Stoottroep voor al het andere.

c. Voor het leven van de kerk zelf. Wanneer een strijdende kerk niet meer strijdt aan de fronten, waar Christus haar plaatst, dan komt er onderlinge strijd. Een leger in rust loopt gevaar te demoraliseren. Zie ook 2*c*. De strijd die onze kerken verscheurd heeft, is ook mede een gevolg van het tekort aan Evangelisatiebesef. Jesaja 11 : 13, 14.

II. HET ARBEIDSVELD

Hier ligt alweer een ontzaglijk breed terrein voor studie. Wij kunnen de vele vragen maar vluchtig aanstippen. Het is een zeldzaam *boeiend* onderwerp, omdat men met de levende mens te maken heeft. Wie over wat mensenkennis op dit gebied beschikt, zal bij vele der genoemde punten de voorbeelden uit de praktijk vóór zich zien. En wie over dit onderwerp, of een gedeelte ervan, voor anderen spreekt, moet niet nalaten, daarmee de „theorie" te verlevendigen!

Er zijn drie hoofdvragen:

A. Hoe heeft men zich van Christus en Zijn kerk afgewend?

1. *Oorzaken van de afval.*

a. Het diepste waarom blijft Gods mysterie. Soms komen wij daar in onze Evangelisatie-pogingen met eerbiedig zwijgen vóór te staan: God heeft blijkbaar toegelaten, dat die mens in eigen blindheid en onwil tot dusver verstrikt bleef. Wij blijven dan bidden en hopen, met een „Uw wil geschiede". Wij moeten op de ongehoorzaamheid blijven wijzen, en mogen niet naar de verborgen bedoelingen van Gods Raad zoeken.

b. Bij menigeen zien we, hoe verstandelijke vragen (over tegenstrijdigheden in de Schrift, wonderen, theologie tegenover natuurkunde) het geloof in de weg staan. De vorige eeuw toonde een grote overschatting van 't menselijk verstand, 't beredeneren (reeds 18e eeuw) en 't berekenen (vooral de laatste 100 jaar). Helaas is de „moderne" prediking (met Schriftkritiek) daar ver in meegegaan.

De ongelovige materialistische wetenschap had vaak een agressief-vijandige houding tegenover het Christendom. Boeken als Büchner's „Kracht en Stof" of Häckel's „Wereldraadselen" brachten velen aan 't twijfelen met hun gepopulariseerde „wetenschap". (Zie: „De boer zonder God", van Jan Eekhout).

Bijzonder grote invloed kreeg de materialistische leer, waar ze

door het oude Marxistische Socialisme in de politieke strijd werd aangewend en gepropageerd. („Historisch materialisme" b.v.) Zo heeft in ons land Domela Nieuwenhuis met zijn beweging „De Dageraad" het geloof van de arbeiders ondermijnd. Ook het oude Liberalisme, dat zijn wortels diep in onze nationale en kerk-geschiedenis had (Humanisme, „tolerantie"), en de godsdienst tot „privaatzaak" verklaarde, heeft veel kwaad gedaan door zijn „neutraliteit", vooral in de opvoeding: De openbare godsdienstloze school!

Thans is de overschatting van de rede sterk aan 't wankelen [1]), maar toch: De twijfel is eenmaal zo dik gezaaid, dat het geloof in Gods Woord maar heel moeilijk weer kan doorbreken. En: In populaire boekjes of bij oudere leraars doet vaak nog opgeld, wat de knapste geleerden allang niet meer geloven. Daarom: Het Redegeloof is nog een geweldige macht. Velen vinden de kerk „antiek, bekrompen, achterlijk".

Pas echter op: Menigeen wendt deze reden vóór, terwijl er in werkelijkheid andere oorzaken zijn. Dat blijkt dikwijls, als men de „bezwaren" rustig één voor één tracht te weerleggen: Er komen telkens nieuwe vonden.

c. Veel vaker nog staan de schrikkelijke tekortkomingen van de Christenheid in de praktijk aan het geloof in de weg. Daarvan noemen we er vier:

Ten eerste, ons Christendom bevat zo vaak *sleur* (kinderen, die hun ouders nooit „echt" hoorden bidden, enz.) of *vormendienst* (kinderen, wien streng is ingeprent, dat dit of dat niet mag, maar die nooit vernamen, waaróm niet!) of dode *traditie* (ze doen 't bij ons allemaal zo). Geen sterke innerlijke overtuiging, geen *leven* bij het Woord van Gods genade.

Ten tweede, in stilte of openlijk doen „Christenen" soms erg onchristelijke dingen, zonder berouw te tonen. Hoe vaak is één zo'n belevenis niet genoeg geweest om een zwakke broeder voorgoed van de kerk te vervreemden (Lucas 17 : 1 v.).

Ten derde, de kerk had niet de kracht, om tegen schreiende wantoestanden (vooral sociale) in de vorige eeuw(en) te getuigen. Nog in de werkloosheidsjaren ± 1929 was haar vermanend en vertroostend getuigen te zwak.

Ten vierde, in onderlinge bestrijding, bij 't zoeken van de waarheid helaas noodzakelijk, tonen de Christenen vaak bitter weinig Christelijke liefde voor elkaar en verantwoordelijkheidsgevoel voor de schare.

Dit alles heeft honderdduizenden aan 't wankelen gebracht. Velen

---

[1]) Verhelderend voor de nieuwste wetenschappelijke inzichten op allerlei gebied: Prof. W. Schubart, Geestelijke Omwenteling, Haarlem, 1946. (Al moet men met zijn voorspellingen voorzichtig zijn.) Alleen voor wetenschappelijk gevormden geschikt.

zien in de kerk alleen een „kapitalistische", althans „onsociale" macht. Wij hebben de hand in eigen boezem te steken, als wij de Overwinningsboodschap uitdragen, anders hebben onze tegenargumenten geen kracht.

2. *Verscheidenheid in de afval.*

a. Afkeer van Christus en van Zijn kerk gaan niet altijd samen. „Onkerkelijk" en „ongelovig" betekenen in de praktijk wel vaak hetzelfde, maar lang niet altijd [2]).

Denk u maar eens in:

b. Velen hebben innerlijk met 't geloof gebroken (vooral verstandelijke twijfelaars), maar zijn toch nog lid van de kerk. Omdat 't zo hoort (dorpen!), omdat er toch nog wel edele gedachten in het Christendom schuilen (ontwikkelden!), uit familietraditie (kleine oude kerkgenootschappen!), uit economische dwang (Roomse streken!) of om méér dan één van deze redenen. Het meeleven met de kerk beperkt zich dan soms tot doop, huwelijk en begrafenis, of weinig méér!

c. Omgekeerd zijn er soms mensen, die wel met de kerk braken (vooral sociaal verbitterden), maar die toch nog wel geloven in Jezus Christus. Ook al wordt dit geloof buiten de kerk spoedig met allerlei valse theorieën vermengd.

3. *De omvang van de afval.*

a. Wanneer men met de oncontroleerbare uitzonderingen van 2. rekening houdt, kunnen cijfers toch veel zeggen. Vooral die van volkstellingen. Door enquêtes (of z.g. „opinie-onderzoek") kan men op kleine schaal ook enig inzicht krijgen van de innerlijke opvattingen en beweegredenen. In 1933 zijn de cijfers over de „kerkelijke gezindten" van de volkstelling-1930 gepubliceerd. Van de gegevens uit de volkstelling-1947 verscheen Aug. 1949 een voorlopige recapitulatie [3]). Die leerden o. a. dit:

b. In vele provincies was het percentage onkerkelijken tussen '20 en '30 verdubbeld! En tussen '30 en '47 wel niet zó sterk, maar toch vaak nog eens met een vijfde tot een derde toegenomen. Het grootst was de achteruitgang bij de jeugd. Van de jonge mannen

---

2) Dr J. P. Kruyt heeft in zijn diss. over „Onkerkelijkheid" naast deze twee begrippen nog als derde gesteld: „Onkerks". Iemand kan b.v. „onkerks" en „ongelovig" zijn, maar toch niet „onkerkelijk", d. w. z. toch bij een kerk aangesloten. Zo kan men 8 combinaties vinden. Ze komen alle voor, zij het sommige zeldzaam. Wie van puzzelen houdt, trachte ze eens in de praktijk te vinden! („Onkerks" duidt dan aan: Wie zich van het kerkelijk leven en de samenkomsten niets aantrekt, afgedacht van de vraag of men lid is, en van de vraag of men gelooft).

3) „Mededelingen A. T. No 7" van het Centraal Bureau voor de Statistiek, kosteloos aldaar verkrijgbaar. De volledige uitkomsten betreffende „Kerkelijke gezindten" (± *f* 6.—, met inbegrip van cartogrammen) zullen weldra verschijnen.

tussen 20 en 30 jaar waren er reeds in 1930 112.000 zonder kerkelijke gezindte, van de jonge vrouwen en meisjes uit dezelfde leeftijdsgroep 100.000. Dat is tweemaal zoveel als de Gereformeerde jeugd van die leeftijd telt!

Verder blijkt, dat de „onkerkelijkheid" in sommige streken onrustbarend is. In de Zaanstreek 50 à 60 % van de bevolking! Heel Noord-Holland benoorden het IJ is er om bekend. Maar ook forensen-streken (Gooi) en sommige industrie- en mijnstreken. Enkele provincie-cijfers zijn: Noord-Holland 34 %, Friesland 23 %, Groningen 27%, Zuid-Holland 21%, Utrecht-Overijsel-Drente 13%, Gelderland-Zeeland 7 %, Noord-Brabant en Limburg 1½ % (1947). Duidelijk verschil is er ook tussen grote en kleine plaatsen: Steden met méér dan 100.000 inwoners gemiddeld 28 %, gemeenten minder dan 2000 inwoners 3 % (1930). Amsterdam was van '30 tot '47 gestegen van 35 tot 45 %, Rotterdam van 22 tot 31 %, Den Haag van 23 tot 27 %, Utrecht van 16 tot 18 %.

Enquêtes b.v. onder fabrieksjeugd of op middelbare scholen brachten soms ook ontstellende dingen aan het licht. In totaal leven er nu 1.700.000 mensen in Nederland buiten elke kerk!

c. Een bijzondere factor vormen de Roomse streken. Al is daar 90—100 % lid van de kerk, men kan daar een zeer groot deel aftrekken, dat alleen bijgelovig is, en met het Evangelie totaal onbekend. Hier is Evangelisatie dus ook dringend nodig. In Protestantse streken zijn de Roomsen in doorsnee beter, en vaker als Christenen, zij het dwalende Christenen, te beschouwen.

d. Men kan uit de cijfers conclusies trekken over allerlei factoren, die een rol spelen. De verschillen tussen stad en platteland zijn b.v. groot. Dat komt niet alleen omdat de herderlijke arbeid der kerk in de steden onvoldoende is. Op het land is de mens meer gebonden door omgeving en traditie. Dit kan gunstig werken, maar ook ongunstig: Er zijn streken, waar de mensen haast niet tot de kerk terug te brengen zijn, omdat „men" er niet naar de kerk gaat. In de grote stad is men sneller en radicaler in zijn afval. Maar ook de terugkeer voor de enkeling is er gemakkelijker.

Verder speelt ook de volksaard een grote rol (verg. b.v. de Noordelijke provincies met Zeeland) en het economisch aspect (landbouw of industrie).

4. *Kentering in de afval?*

a. Men moet niet denken, dat dit proces per se zomaar doorgaat. Niet alleen afval, maar ook terugkeer vindt plaats. De volkstellingscijfers van 1947 geven te zien, dat de afval niet zo snel meer gaat als tot 1930. En op een enkele plaats misschien al, dat afval gecompenseerd wordt door terugkeer. Drie factoren zijn o. m. te noe-

men: Het rede-optimisme heeft afgedaan. De oorlog bracht naast verruwing ook een golf van bezinning. De kerk zoekt veel meer dan vroeger de ver-afgedwaalde massa.

De H. Schrift doet ons wel een grote afval in de laatste dagen verwachten (onder de vervolging van de Anti-Christ), maar wij mogen er niet apriori van uitgaan, dat d e z e dagen al gekomen zijn.

b. Terugkeer tot Christus betekent nog niet altijd terugkeer tot de kerk. Ook hier dus mensen als onder 2*c:* Vooral bij meer nadenkende mensen ontmoet men ze soms, die wèl door de Bijbel en/of aanraking met een echt Christen innerlijk gewonnen zijn, maar de weg naar de kerk nog niet terugvonden.

B. Wat is er bij de afgedwaalden nog aan Christelijke gedachten blijven hangen?

Dit is heel verschillend. En daarom stelt de bearbeiding van 2 mensen vaak zo heel verschillende eisen, ook al zijn ze beide (b.v.) Communist.

We onderscheiden:

1. *Echte „afgedwaalden"*, die thuis, of op Cat., nog zeer veel van het Christelijk geloof hebben geleerd. (Soms ook later daarin bleven onderzoeken). Daar kan men dan dadelijk bij aanknopen. Hier lijkt het Evangelisatie-werk het meeste op het kerkelijk werk van de ouderlingen. Menig Gereformeerd dooplid vindt men er onder. Hier is het echt „terugroepen".

2. *Totaal onwetenden.* Daarbij kan men dat „terug" wel weglaten. Soms waren de grootouders al niet eens meer gedoopt, en zijn deze mensen opgegroeid zonder enige kennis van God of Zijn Woord. Hier lijkt het Evangelisatie-werk als twee druppels water op Zending onder Heidenen. Een groot deel van de grote stadsjeugd weet dat „Jezus" een vloek is, maar méér bijna niet. Veel van hun onderwijzers weten van Hem niet meer dan van Boeddha, of minder! Wanneer ze nog eens spreken over „onze lieve Heer", klinkt dat voor hen ongeveer net als „het Kerstmannetje". Deze kleine en grote mensen zijn zich ook geheel niet bewust, dat daar iets verkeerd in steekt, of dat ze iets missen: Ze hebben altijd geleerd, dat dat geloof iets van een voorbije tijd is, zo ongeveer als 't geloof in heksen. Zulke mensen moeten heel anders benaderd worden dan die onder 1. Men kan ze niet „vermanen", ze zouden ons als een voorwereldlijk dier bekijken, en er niets van begrijpen. De boodschap van de Bijbel moet in hun taal „vertaald" en hen met veel geduld nader gebracht worden!

3. *Tussen deze twee uitersten* is natuurlijk een grote variatie. In elk geval afzonderlijk moet men nagaan, of er nog iets is blijven haken van het geloof der ouders of opvoeders, en of daarbij nog aangeknoopt kan worden. Vaak is dat, wàt er nog over is, zó scheef gedacht, dat men maar beter van heel andere kant beginnen kan.

B.v. wanneer men nog geloof „aan een God" meent te ontdekken, of van „voorzienigheid" hoort spreken, zijn de woorden Christelijk, maar de gedachten vaak puur heidens. Geloof „aan een God" of het geloof in de HEERE is een groot verschil.

Zeer belangrijk is, of er nog *zondebesef* is. Soms is dat niet meer dan: „We maken allemaal fouten", soms ook wel het gevoel, dat men iets van grote waarde heeft verspeeld. En in de laatste tijd wordt de ontzettende macht van het boze in de mens sterker gevoeld. (Wat nog geen persoonlijk schuldbesef betekent).

C. Wat is bij de ontkerstende massa in de plaats van het oude geloof gekomen?

Niemand kan lang geheel zonder „een geloof" leven. Wanneer een mens niet in de ware God gelooft, neemt iets anders de plaats van het Hoogste in. We kennen deze afgoden bij name, en vaak ook hun leer, maar het is in de Evangelisatie vooral van groot belang om te weten, of hun belijders fanatiek, bezield, dan wel ontgoocheld en „twijfelmoedig" zijn.

1. *Oudere afgoden.*

a. Een deel van ons volk gelooft i n d e K e r k: Roomsen. In de heiligheid en het onbeperkt gezag van de geestelijkheid. Ze hebben heel veel kritiek op hun Kerk, maar bij nadere kennismaking blijkt dit geloof haast onuitroeibaar diep ingeprent.

b. Het geloof i n d e W e t e n s c h a p zit ook bij velen nog diep, maar het wankelt meer en meer. De wetenschap heeft zo teleurgesteld in haar gevolgen voor de mens! Bovendien: Juist de knapsten gaan inzien, dat ons kennen zeer beperkt is: De raadselen hopen zich op. De tijd, waarin men alles hoopte te verklaren, is voorbij, en de wetenschap tast allerwege naar de geestelijke geheimzinnige achtergrond van de zienlijke dingen. Hier heeft het Evangelie een nieuwe kans.

c. Meer in de mode is het geloof i n d e m e n s e l i j k e P e r s o o n l i j k h e i d (of: In de „Rechten van de mens", in de Waarde van de mens). Hier spreekt men graag over „Christelijke grondslagen van onze beschaving", zonder dat er toch van echt Christendom sprake is. Vrees voor ondergang van de menselijke vrijheid is de

„sterkste" factor in deze overtuiging, die vaak een kunstmatige indruk maakt, en weinig vat heeft op de grote massa.

(Opm. *b* en *c* zijn de beide kanten van het „Humanisme", die elkaar steeds afwisselden).

d. Een sterk geloof vinden we bij Communisten (en enkele andere konsekwente Marxisten). Zij geloven met fanatisme in hun Heilstaat. Sommige idealisten onder hen geloven in de komende broederschap aller mensen. Bij een deel is de „overtuiging" niet veel anders dan klassen-jaloezie en grof materialisme, maar lang niet bij allen. (Soms gaat *d* gepaard met *b*, waaruit het ook is voortgekomen).

Deze 4 afgoden dragen nog „Christelijke" trekken, zijn een vergoddelijking van menselijke waarden, die alleen het geloof in Christus op de rechte wijze geven kan. (Zelfs de „Heilstaat" is nog een misvorming van de Christelijke toekomstverwachting). Maar er zijn ook, en dat is het angstige van onze tijd, afgoden, die geen enkele Christelijke trek meer over hebben:

2. *Nieuwere afgoden.*

a. Allerlei exotisch geloof (Spiritisme, Theosofie, enz.) vond aanhang, vooral na de eerste wereldoorlog.

b. Het Nationaal-Socialistisch geloof in de kracht van het bloed (ras) is puur Germaans heidendom. Nu wel even neergeslagen, maar lang niet dood. Het blijft te vrezen, dat het straks in andere vorm herleven zal.

c. Het geloof in het Leven, levenskracht, levensstroom (Vitalisme) met zijn onberekenbare krachten is evenzeer heidens, en hangt met *b* samen. Hier de overtuiging dat de mens zich moet uitleven, en dat *„het Leven" de enige norm* is. De diepgaande ontleding van het zieleven in de moderne psychologie droeg er veel toe bij. In moderne romans is dit geloof schering en inslag.

d. Vele mensen „geloven" thans, dat het leven *geheel zonder zin* is, een ellendige dwaze boel. Existentialisme: Het bestaan zelf is onzinnig. Nihilisme: Normen zijn daarin niet te vinden. Men vindt dit in de allernieuwste romans, vooral Franse. Deze leer is zo hopeloos, dat de mens het er niet lang in zal uithouden. Een overgangsverschijnsel. Maar een zeer gevaarlijke, verwoestende leer!

3. *Geen goden meer.*

Intussen leven we nu in een tijd, waarin de helft van ons volk geen vaste overtuiging heeft. Ook dit noemt men wel nihilisme.

Het oude geloof (wat het dan ook was) wankelt in de harten, maar men schrikt nog voor de konsekwenties van nieuwe radicale stelsels terug. Men is sterk in negatieve kritiek op het Evangelie, maar uiterst vaag in eigen overtuiging.

Er is een leegheid in het leven, en grote innerlijke nood. Geen enkel houvast. Twijfel aan alles. Vaak zijn de mensen zich dat niet eens goed bewust, maar als men er over spreekt, luisteren ze!

In onze tijd heeft de Christelijke prediking daarom grote kansen, als ze zelf radicaal, en eerlijk, en bezield is.

Het Christendom beleeft in West-Europa nu zijn derde grote strijd. Van 600 tot 900 worstelde het met het heidendom. Van 1500–1600 met het bijgeloof, het geloof in de Kerk. Thans is het midden in een worsteling met het rede-geloof, dat over 't hoogtepunt heen is, en met 't herlevend heidendom. Wie gelooft in de eind-overwinning van Christus zal met hart en ziel meestrijden.

Joh. 4 : 35, 36. Matth. 9 : 36–38.

III. DE ARBEIDERS

Op wie rust nu de taak, dat wijde arbeidsveld in te trekken, daar te zaaien, te wieden, en zo God wil te oogsten? Ge zult zeggen: Op de Christenheid. Maar wanneer we dat niet preciseren, dreigt het gevaar, dat de een zich achter de ander verschuilt, en er niets gebeurt. De Evangelisatie-taak rust deels op alle gelovigen, deels op de kerk als instituut.

A. De taak van alle gelovigen.

1. *„Onopzettelijke Evangelisatie"*. De Bijbel leert ons, dat een gelovige alléén reeds door zijn levenshouding een getuige van Christus moet zijn: Matth. 5 : 16, 2 Kor. 3 : 3, 1 Petr. 3 : 1, 2, 1 Petr. 2 : 12, Titus 2 : 5*b*, 8*b*, 10*b*, Rom. 1 : 8. (Zie, vooral voor de twee laatstgenoemde plaatsen, de Nieuwe Vertaling). Zie ook Heid. Cat. vraag 86, slot. Uit dit alles blijkt: Een echt Christenleven moet voor de wereldling iets aantrekkelijks hebben. Het moet opvallen door zuiverheid, blijdschap, rustige kracht. Ongelovigen moeten niet afgestoten worden doordat ze bij ons zien: Somberheid, halfheid, achterbaksheid, Luc. 17 : 1, 2.

2. Behalve de prediking, die er zo „onbewust" van ons moet uitgaan, heeft ieder Christen ook af en toe *de roeping om te spreken* met familieleden, kennissen, collega's, buren. Dit behoort tot ons profetisch „ambt der gelovigen", Heid. Cat. vr. 32, 1°. Matth. 10 : 32, 33, 1 Petrus 3 : 15, Rom. 1 : 16*a*. „Kom, ga met ons . . ." Reeds Mozes gaf 't voorbeeld, Num. 10 : 29, vergelijk Num. 11 : 29 met Hand. 2 : 17, Joël 2 : 28 v. Wie steeds de kansen voorbij laat gaan, schiet te kort in de taak, die Christus hem oplegt.

Opm. Dit alles zou men „opzettelijk" kunnen noemen, anders dan sub 1. De uitdrukking „onopzettelijke Evangelisatie" wordt echter vaak uitgebreid tot alles, wat onder A behoort. Strikt genomen is de uitdrukking dan niet zuiver. „Ongeorganiseerde Evangelisatie" was beter.

3. Wij schieten in deze primaire taak *veel te kort*. In de eerste eeuwen van het Christendom was dit dé winnende kracht. Maar

wij sluiten ons geloof veel te veel op naar binnen. (Wat ook voor dat geloof ongezond is!). Wij laten vaak mensen, met wie we dagelijks omgaan, onkundig van de ware verlossing en vrede in het leven. Laten ze voor eeuwig verloren gaan, zonder een woord te zeggen! Er zijn geen woorden genoeg, om een dergelijke houding te veroordelen. In de houding, de stijl van ons leven moet veel veranderen. Het ware doel van ons leven in de Strijdende Kerk moet ons weer voor ogen staan. 2 Tim. 2 : 3.

4. Hoe belangrijk dit spontane getuigen is, blijkt *vooral bij jonge mensen.* Terwijl kinderen èn oudere mensen meestal wel luisteren naar de Boodschap, die op „georganiseerde" wijze gebracht wordt, hebben zij alleen maar aandacht, als ze gelovige jonge mensen van hun eigen leeftijd daarover eens horen spreken op heel „gewone" manier. Ze laten zich door ouderen niet gauw gezeggen, staan critisch tegenover het niet-spontane; en de tijd gaat zo snel, dat oud en jong elkaar al spoedig niet meer aanvoelen en begrijpen. Bij „jeugddiensten" is, afgedacht van andere bezwaren, het resultaat niet overeenkomstig de verwachtingen geweest. Grote meetings, pakkende sprekers, niets kan het blijvende, persoonlijke contact vervangen!

5. Omdat er enige durf voor nodig is om te getuigen van ons geloof, is het een probaat middel, als gelovige mensen zich daar samen toe te zetten. Wie alléén staat op kantoor of in fabriek, tussen enkel andersdenkenden heeft het wel heel moeilijk. Wie een gelovige collega heeft, moet met hem spreken over de gezamenlijke taak tegenover de anderen. Ook al is hij lid van een andere kerk, als hij de Christus der Schriften belijdt, en zijn belijdenis tracht te beleven, dan hebt ge daarin een medestander. Marc. 9 : 38–45, Fil. 1 : 18.

6. Nodig de ongelovige kennissen dan ook eens *in uw eigen kring,* maar spreek er dan van te voren over met de medechristenen, die „in het complot" zijn, hoe de avond door te brengen. Hoe het aan te leggen, om de anderen iets te tonen van Christus en de rijkdom, die Hij ons schenkt. Zo moeten alle Christenen hun plaatsgenoten, standgenoten, bedrijfsgenoten, niet met rust laten. Dit geldt van hoog tot laag. Zo worden we een „zuurdeeg". In alle bloeitijden der Kerk zijn zulke kringen gevormd. De hele samenleving moet vol zijn van zulke levende „cellen".

7. *„Jeugd en Evangelie"* is de beweging, in de laatste oorlog in Nederland onder Gereformeerde (en andere positief-Christelijke) jongeren ontstaan, om dit alles in praktijk te brengen. Spontaan gevoelde men, op meer dan een plaats tegelijk, dat dit de laatste tientallen jaren aan ons Christendom veel te veel ontbroken had: Het actieve strijden op het geestelijk front, het getuigen. En, de

liefde tot de medemens. Door de uitwisseling van gedachten is er een communis opinio ontstaan over de bruikbaarste methoden, hoewel vrij en gevariëerd: Meestal houden deze jonge mensen om de andere Zondag een gezellige avond bij één aan huis. Met muziek, gezelschapsspel, voordracht, enz. wordt een deel van de avond gevuld, en zo komt er een ongedwongen gesprek. Aan het eind een eenvoudige avondsluiting, waar onder 't naar huis gaan vaak over nagepraat wordt. Onkerkelijke kennissen, die op zo'n avond er bij gevraagd zijn, leren dan vaak voor 't eerst zien, hoe fijn het in een Christelijk milieu kan zijn: Vrolijk en tegelijk ernstig; ongedwongen en gezellig, maar toch zuiver en op hoog peil. Ze horen daar een persoonlijk en/of gemeenschappelijk geloofsgetuigenis, dat hen méér toespreekt dan andere prediking. Zo wordt het vertrouwen gewonnen, het contact blijft bewaard, het onderling gesprek wordt voortgezet, liefst ook in de gemeenschappelijke weekends in een jeugdherberg of kamp. Op deze wijze is het gelukkig niet bij theorie gebleven. En het eigen geloofsleven van de „J. en E."-ers is er door gaan bloeien.

B. De taak van de kerk (als instituut).

1. Op elk gebied heeft het ambt aller gelovigen de *steun en leiding van het bijzonder ambt nodig.* Christus heeft dat niet voor niets in Zijn gemeente ingesteld! Het geeft kracht en duurzaamheid aan het leven en werken der gemeente. Ieder gemeentelid, dat evangeliseert, heeft raad, voorlichting, lectuur en, vooral als men iets verder komt met een buitenstaander, „deskundige" hulp nodig van hen, die hier hun speciale roeping hebben. De kerk als instituut moet de grote stuwkracht zijn in alle Evangelieprediking, hetzij zending, hetzij eigen opbouw en geloofsversterking, hetzij getuigenis tegenover het afgedwaalde. Het is haar van Christuswege opgelegde taak. Er moet geen tegenstelling, geen enkele wrijving zijn tussen de „georganiseerde" en de „ongeorganiseerde" Evangelisatie, maar innige samenwerking. Helaas is het zo, dat nu eens gemeenteleden een kerkeraad moeten wijzen op zijn taak, dan weer een kerkeraad de gemeente! Een enkele keer ook zo, dat gemeenteleden wel actief zijn in het getuigen, maar niet samenwerken met de georganiseerde arbeid.

2. *In de praktijk* was het vooral vroeger zo, dat de kerkeraad meende, alléén een taak te hebben voor de eigen gemeente. Wanneer gemeenteleden speciaal daarvoor voelden om te evangeliseren, dan vond men dat wel goed en mooi, maar men liet het geheel aan hen over. De kerk zelf als kerk stond niet getuigend in het midden van de wereld. Wanneer we echter goed zien, wat de

roeping „Predikt het Evangelie aan alle creaturen" omvat, dan kan het zo niet blijven. Een kerk, die zich van haar ongelovige omgeving niets aantrekt en tevreden is als alles binnen de kerkmuren goed gaat, verzaakt geheel haar roeping van Christuswege. Al zijn de bediening van het Woord, de sacramenten en de tucht verder ook punctueel in orde (de drie kenmerken van de ware kerk) — als ze haar roeping tot getuigen verzaakt, is het met zo'n kerk toch niet best gesteld. (Dit is dan ook wel het vierde kenmerk voor de zuiverheid der kerk genoemd.) Het blijft dan ook binnen de kerkmuren niet goed, er komt bederf. Meestal eerst door gisting, en daarna door verstening. De geschiedenis kan ons waarschuwen!

3. Wat is dus *de taak van elke kerkeraad?* Hij moet zijn ressort overzien: Wonen er veel afgedoolden? Hoe zijn ze? Hoe kan aan hen het Evangelie het beste worden gebracht? Voor hen draagt de kerkeraad evenzeer verantwoordelijkheid als voor de gemeente. Wel niet als herders, maar, terdege als wachters: Ezech. 33 : 6. Spr. 24 : 11. Rom. 15 : 1. 1 Kor. 9 : 19–23 (zie ook Luc. 17 : 1, Gal. 6 : 1). De kerkeraad moet dus het initiatief nemen, de wegen zoeken, het werk aanvatten, het goede voorbeeld geven. Hij zal veel gemeenteleden bij die arbeid moeten inschakelen, maar hen steeds leiding moeten geven, en menigmaal ook ambtsdragers speciaal voor dit werk moeten afzonderen, hetzij ouderlingen, hetzij een predikant. Hij zal de hele gemeente moeten opvoeden om haar taak te zien op dit gebied, en de medewerkers moeten voorlichten. Wanneer we onze Evangelisatietaak in Nederland enigszins naar behoren willen volbrengen, zal 10 % der belijdende leden op een of andere wijze ingeschakeld moeten worden.

Op de vergaderingen van classis en synode moeten de kerken zich ook met hun Evangelisatie-taak bezig houden. Allereerst om ook hierin op elkaar toe te zien en elkaar op te wekken. Dan, om de gemeenschappelijke problemen te behandelen. En ten derde, om zich bezig te houden met bijzonder „noodlijdende" gebieden, waar vele kerken samen moeten aanpakken.

Dat de kerk als instituut vroeger veel te veel overliet aan weinige particulieren en verenigingen, zal in het volgend hoofdstuk blijken. Maar ook thans zijn er veel, overigens trouwe, ambtsdragers, bij wie op dit punt de liefde en het verantwoordelijkheidsbesef nog ontbreken. Gelukkig ontwaakt de kerk allerwege, maar het is dan ook hoog tijd.

4. *Vereisten bij de Evangelisatie-arbeiders.* Evangeliseren kunnen we alleen, wanneer we zelf onze geloofsovertuiging gevormd hebben, onze beslissende levenskeuze hebben gedaan. Daarom eerst belijdenis doen, vóór wij gaan meehelpen. Zowel in de kerkelijke Evangelisatie als in J. en E. of soortgelijk werk mogen alleen be-

lijdende leden meedoen. Vóór die tijd moeten de jonge mensen al hun krachten besteden aan de eigen vorming op catechisatie en jeugdvereniging.

Daarna kunnen ze echter al spoedig in Zondagsschool of club, bij lectuurverspreiding of zangkoor, en óók in de ongeorganiseerde Evangelisatie prachtig werk doen, en dan wordt hun eigen geloofskennis en geloofsvertrouwen er juist door gesterkt. Spr. 11 : 25 wordt door de praktijk steeds bevestigd. Mits we zelf dagelijks de kracht putten uit persoonlijk gebed en een leven bij Gods Woord. Wie in de Evangelisatie meewerkt, gevoelt steeds die behoefte aan krachtsvernieuwing. De jonge mensen van J. en E. zijn gewend, om de andere Zondagavond zónder buiten-kerkelijke genodigden bij elkaar te komen (de „kern-kring"). Dan worden de fouten van de vorige en de plannen voor de volgende avond besproken, en alle moeilijkheden in gebed aan God voorgelegd. Zonder de bezieling, de „geladenheid", de liefde, die uit een persoonlijk warm geloofsleven voortvloeien, kunnen wij niet. En ook niet zonder de nodige kennis van Schrift en belijdenis, en van de vele dwalingen en afgoderijen, die er in de wereld leven. Evangelisatie dringt menigmaal weer tot studie. Op de vergaderingen van de medewerkers is, naast de grondige voorbereiding en organisatie van het werk, dan ook een inleiding met bespreking over een goed bestudeerd onderwerp op zijn plaats. Mondelinge en schriftelijke cursussen kunnen de medewerkers(-sters) verder bekwamen.

Aan de „Opleidingsschool voor vrouwelijke krachten in kerkelijke arbeid" (in het Evangelisatie-Centrum van onze kerken. „De Nyenburgh" in Baarn gevestigd) kunnen gereformeerde meisjes voor Evangeliste studeren. En aan de Theologische Hogeschool in Kampen ontvangen de a.s. predikanten ook onderwijs in de „Evangelistiek".

IV. DE GESCHIEDENIS

Evenals de Zending heeft ook de Evangelisatie een geschiedenis. Wel veel korter, en ook geografisch veel beperkter, maar toch rijk. Zowel aan lichtende voorbeelden van opofferende liefde en brandende ijver, als aan mislukte pogingen, en dolen om de rechte weg te vinden. Wij willen trachten in ons overzicht iets te laten zien van dat zoeken der Christenheid naar de juiste volbrenging van de ontzaglijke en steeds groeiende taak. Daarbij houdt de in Nederland zich ontwikkelende lijn veelal het midden tussen de eenzijdigheden van de Engelse en de Duitse [1]).

A. John Wesley en de Engelse lijn.

1. *De toestanden.* Evangelisatie begint, als de afval in Europa onrustbarend wordt. Dát is in de 18e eeuw, die op de Franse Revolutie uitloopt. De eeuw van de zelfoverschatting van het menselijk verstand, in het Humanisme reeds lang zich aankondigend, maar nu leidend tot een algemeen verbreid geloof in de Rede. De Goddelijke Openbaring meent men te kunnen missen. In Engeland zijn deze gedachten het vroegst verbreid, de kerk deed daar aan mee! Uiterlijk hield men in de Engelse Staatskerk zeer stipt aan het ritueel vast (zelfs geen vrij gebed), maar in de preken werd de naam van Christus bijna niet eens meer genoemd. (Een predikant maakte in een kerstpreek zijn excuus tegenover de hoorders, dat

---

1) De behandeling is met opzet zeer schematisch. Zo worden afwijkingen van de typische lijnen evenmin genoemd als de wisselwerking, die er is geweest. Ook wordt telkens maar één „pionier" genoemd, en zo zijn niet vermeld onder de Engelsen o. a. Whitefield, Wesley's meer Calvinistische medestrijder; Spurgeon, de grote Londense prediker († 1892), vrouwen als Elisabeth Fry, voorvechtster voor menswaardige gevangenissen, enz. (Een typische figuur uit de laatste tijd, door de biografie van zijn zoon ook hier te lande bekend, is Dominee Lax van Poplar). Onder de Duitsers b.v.: Ds Friedr. von Bodelschwingh, „de vriend van vorsten en landlopers", stichter van een arbeiderskolonie en een theol. school († 1910) en Ad. Stöcker, stichter van de Chr. Sociale beweging in Duitsland. Onder de Nederlanders: Th. Esser, de beroemde Haagse straatprediker. Verder wordt niet gerept over de Evangelisatie in België (die een deels Engelse, deels Nederlandse oorsprong en structuur heeft), in Frankrijk („La Cause"), in Amerika (de predikers Moody en Sankey uit de vorige eeuw; en de Youth-for-Christ-beweging van de laatste tijd), enz.

hij dat bij wijze van uitzondering deed!) Zo was er ± 1725 reeds een volslagen modernisme overheersend. De adel spotte met 't geloof, en grote bevolkingsgroepen (vooral de mijnwerkers, die in de ruwste armoede leefden) waren totaal onbekend met de Bijbel en zonder enige geestelijke verzorging.

2. *De Pionier,* die het Evangelie weer door heel Engeland deed horen, is vooral geweest John Wesley. In 1703 uit een groot domineesgezin op het platteland geboren, mocht hij theologie gaan studeren. Maar door de gewone leerstof geheel onbevredigd, ging hij vrede en vreugde in de levende God op allerlei andere wijze zoeken: Door streng wettisch leven, door mystieke boeken, dan door methodische geloofsoefening met een paar andere studenten. De leden van die club werden „methodists" gescholden. Wesley wilde eerst zendeling worden onder de Indianen in Noord-Amerika, maar zijn zendingsreis daarheen werd als zodanig een mislukking. Hij leerde onderweg echter veel van Herrnhutters, die op hetzelfde schip reisden, en werd jaloers op hun kinderlijk, blijmoedig geloof. Terug in Engeland, ontving hij op 24 Mei 1738 onder het luisteren naar een lezing, eindelijk die grote zekerheid en nabijheid van God, die nooit meer zouden wijken. Na deze bekering ging Wesley door met rondpreken, nu nog veel bezielender, en met een verbazingwekkende energie. Hij was altijd op reis, en preekte bijna dagelijks vier maal. Zo heeft hij jaren gewerkt, zonder ooit een vaste gemeente te ontvangen. Zijn collega's maakten stemming tegen hem, en de kerkgebouwen werden hem geweigerd. In 1739 preekte hij toen voor het eerst in de open lucht, in mijnwerkersdorpen, waar zelfs geen kerken stonden. De uitwerking was overweldigend. Duizenden stroomden toe. Misdeelde en misleide arbeidersmassa's hoorden voor 't eerst het volle rijke Evangelie. Wesley begon daarbij steeds met een drastische schildering van de helse straffen, en drong dan aan op een ogenblikkelijke bekering en een streng leven.

3. *Het Methodisme.* De bekeerden kregen een kaart, die elke drie maanden na nieuwe geloofsbelijdenis vernieuwd moest worden. Al meer ontplooide Wesley zijn organisatorisch talent. In 1745 kwam de „Society of the people called Methodists" tot stand. Doordat de kerk afkerig bleef van zijn werk, werd dit genootschap, met zijn vele praktische regels, voor de volgelingen meer en meer het surrogaat voor de kerk. Wat oorspronkelijk allerminst Wesley's bedoeling was. Na zijn dood (1791) gingen de vele rondreizende Evangelisten, die hij had aangesteld, door. Ze gingen zelfs het Avondmaal bedienen, en de breuk met de kerk werd nu volkomen. Ook was men het niet geheel eens over de leer. Al vóór Wesley's dood waren er twee richtingen, waarvan de voornaamste, onder

Wesley, de uitverkiezing verwierp. Het Methodisme werd tot de invloedrijkste stroming in de Engels-sprekende wereld. In Amerika tellen de Methodistische kerkgemeenschappen (minstens een dozijn) met elkander de meeste aanhangers, en ook in Engeland vormen ze na de Staatskerk de talrijkste richting. Hun invloed is nog groter dan alleen uit hun aantal blijkt, doordat bijna alle gemeenteleden in de kerk en het vele praktische werk meearbeiden. Het Leger des Heils is ook een tak van de grote methodistische boom, William Booth was vóór de stichting trouwens methodisten-prediker. Het Methodisme heeft zo op heel de Engelse Evangelisatie zijn stempel gedrukt.

4. *De Engelse lijn* in de Evangelisatie is daarom gekarakteriseerd door de volgende trekken:

a. Grootscheepse aanpak van de massa, grote meetings, massale organisatie.

b. Bij de werkers sterke nadruk op het gemeenschappelijke gebed en op methodische geloofsoefening.

c. In prediking en geschrift aandringen op plotselinge, krachtdadige bekering, die als de enige ware wordt voorgesteld.

d. Losse verhouding tot de kerk.

e. Veel voorstanders van de „algemene verzoening" (tegenover uitverkiezing), wat weer het gevaar van werkheiligheid insluit.

Wanneer we deze trekken *beoordelen,* zien we licht- en schaduwzijden. *a.* Hoewel het gestaag en trouw vasthouden van de enkeling eis van de Schrift is, hebben wij tot voor kort veel te weinig daarnaast een greep naar de hele bevolking gedaan. De geweldige ijver en offervaardigheid van hen, die al zo lang vóór ons de taak zagen en aanvaardden, moet ons beschamen, en ook bij het onder *b* genoemde valt voor ons veel te leren. De eenzijdigheid, onder *c* gesignaleerd, is een ernstige fout. Wij moeten niet de H. Geest de weg voorschrijven. Er zijn vele soorten bekeringswegen, die het plotselinge en schokkende missen. Maar wij moeten niet in het andere uiterste vervallen, en de mogelijkheid van zulke „bekeringen" geheel buiten onze gezichtskring sluiten. De ernstigste fouten zijn echter de laatstgenoemde. Zonder de warme liefde voor Christus' kerk met haar ambten en sacramenten ontbreekt er iets, èn aan het geloof èn aan de rechte arbeid. We mogen niet vergeten, dat de kerk zelf grote schuld had en heeft. (Wat zou Wesley genoten hebben, als hij zien kon, hoe de kerken 200 jaar later de Evangelisatie aanvatten, en wat zou zijn invloed dan andere gevolgen hebben gehad!). Maar wie de afval van de kerk wil genezen, moet zelf die kerk niet loslaten!

De loochening van de uitverkiezing ten slotte heeft, vooral op de duur zeer ernstige gevolgen. Het werk van de mens dringt

de eer en de souvereiniteit Gods in het verlossingswerk op zij. De geloofszekerheid lijdt er onder. En als dit fundamentele stuk van de Waarheid Gods wordt losgewrikt, staat de poort open voor allerlei andere scheve voorstellingen.

B. Johann Wichern en de Duitse lijn.

1. *De toestanden.* Ook in Duitsland was de kerk niet gebleven, wat ze in de Reformatietijd was. Men hield streng vast aan de leer, met eindeloze twisten over splinterige kwesties. Maar het leven bij het Woord verdween daarbij. Reeds vroeg was daartegen reactie gekomen, een geheel andere reactie dan die van Wesley in Engeland tegen de misstanden dáár. In Duitsland kwam het *Piëtisme* op: In kleine kringen zocht men de ware vroomheid, in plaats van het theologisch dispuut, de liefde in plaats van de geleerdheid. Zo bloeiden hier de „Conventikels", kringetjes van echte Christenen, waar veel over de Bijbel en ook veel over eigen geloofsleven gesproken werd. Bij alle goeds, dat daarin gelegen was, verloor men het brede terrein van de kerk, de staat en de maatschappij uit het oog; en ook de vroomheid kreeg een „gekweekt", zoetelijk, en soms ziekelijk karakter.

Dan komt ook in Duitsland de afval, doordat het rede-geloof sterke ingang vindt, hoewel later dan in Engeland. En doordat tegelijkertijd de stoffelijke armoede enorm stijgt, slaan velen los van hun oude ankers. In de Franse tijd is deze geestelijke en materiële nood het hoogst, maar dan komt ook, gelijk overal in Europa, de eerste herleving in de kerk.

2. *De Pionier, Johann Wichern,* is in die Franse tijd geboren (1808). Doordat zijn vader vroeg sterft, heeft hij een moeilijke jeugd, maar hij mag op anderer kosten verder leren, en dan openbaart hij zich weldra als een paedagogisch genie, en ook als een echt Christen. Hij ontkomt aan de invloed van het Modernisme, maar heeft als man van de daad ook een afkeer van de piëtisten. In Hamburg ontdekt hij de ontzettende ellende van de achterbuurten, en dan ziet hij zijn levenstaak: Hij wil door een breed ontplooide barmhartigheid het Duitse volk voor Christus terugwinnen. In 1833 richt hij „das Rauhe Haus" in voor 12 verwilderde jongens. Hij weet werkelijk nieuwe mensen van ze te maken, en steeds breidt dit werk zich uit. Eenvoudige jonge mannen leidt hij op als leiders van zulke groepjes. Een eigen orgaan, de „Fliegende Blätter des Rauhen Hauses", geeft hij uit. Dan komt een hoogtepunt: Op een „Kirchentag" in Wittenberg houdt hij in 1848 een beroemd geworden rede: De *kerk* moet zich achter dit werk stellen. De kerk moet zeggen: „De liefde behoort mij toe zo goed als het geloof."

Dit slaat in, en nu wordt de „Centrale Commissie voor Inwendige Zending" in de Duitse Evangelische Kerk benoemd. Jaarlijks worden congressen gehouden, de „Stadszending" in Hamburg en Berlijn neemt een grote vlucht, waarbij sociaal werk en Evangelie-prediking steeds hand in hand gaan. Wichern is tot op hoge leeftijd († 1881) de ziel van al dit werk gebleven.

3. *De „Innere Mission"* is door de Evangelische Kirche in dezelfde geest voortgezet, zij het niet steeds met het eerste vuur. Veel tehuizen en kolonies zijn er gesticht. „Diakonessen" werden aangesteld. Voor Christelijke lectuur en godsdienstonderwijs werd gezorgd.

(Zelfs kwam uit deze kringen een begin van Christelijke actie op sociaal en politiek terrein voort: Stöcker; Chr. Soc. Volkspartei).

Toch bleef de kerk teveel buiten het volle leven staan, en bleef de Innere Mission een werk van enkelen voor enkelen. En juist toen de geestelijke nood en de afval heel erg werden, is door twee wereldoorlogen, en twee revoluties daartussen in, bijna alles vernield.

4. *De Duitse lijn* wordt gekenmerkt door deze trekken:

a. Streven om een diep doorleefd Christendom onder de mensen te planten. Geen massale volksbewegingen.

b. Nadruk op persoonlijke, zorgvuldige bearbeiding: Bezoeken, en liefst opname in tehuizen.

c. Nauwe band tussen filantropie en Evangelisatie: Het Duits kent maar één woord voor die twee samen: „Innere Mission".

d. Neiging om terug te vallen in Piëtisme: kweken van een vroom leven, maar afkeer van andere terreinen des levens.

Beoordeling: a en *b* zijn een noodzakelijke aanvulling op de Engelse lijn. Wat *c* betreft: Evenals in Engeland blijkt, dat opofferende liefde het werk draagt. (Is die er bij ons niet vaak te weinig?) Maar als de genoemde band te nauw wordt, komt er een eenzijdig gericht zijn op de armen en misdeelden. En ook is de belangstelling van de mensen voor de Evangelieprediking dan niet steeds zuiver van geestelijke aard! Het grootste gevaar schuilt echter in *d.* Doordat de Duitse Christenheid zich van staat en maatschappij te veel afzijdig hield (reeds een oude Lutherse trek), konden deze gemakkelijk een prooi van vreemde machten worden. En de gestichts- of conventikel-vroomheid houden vaak in het volle leven ook bij de enkeling niet stand.

C. Lucas Lindeboom en onze eigen lijn.

1. *De toestand.*

In de 18e eeuw is de Gereformeerde Kerk, en daarmee het volksleven, afgezakt tot onverschilligheid en rede-geloof. Na de val van

Napoleon hebben de kerkelijke reglementen van 1816 aan het modernisme een gewaarborgde plaats in de kerk gegeven onder het mom van verdraagzaamheid. Maar tegelijk beginnen dan de krachten tot verandering te werken: Da Costa en Bilderdijk roepen Nederland terug tot de Christus der Schriften.

2. *De eerste stoot: Het Réveil.*

Onder invloed van een (Frans-)Zwitsers voorbeeld worden in deftige kring bijeenkomsten gehouden, waar mannen en vrouwen getuigen van wat Christus voor hen betekent. Uit deze beweging is van allerlei goeds voortgekomen. *Ds Heldring* is hier te lande de pionier van de „Inwendige Zending" in Duitse geest geweest. Hij zorgde, dat er in Hoenderloo een kerk en school kwamen, en stichtte er een tehuis voor verwaarloosde kinderen. Daarna is hij onafgebroken bezig geweest in *Zetten.* (Zijn gestichten voor meisjes zijn het meest bekend geworden.) Met dat alles wilde hij bereiken, „dat het Christendom weer de koude harten van het Nederlandse volk zal gaan bezielen". In 1845 schreef hij aan andere Réveilmannen: We moeten *samen* hieraan werken. Sindsdien kwamen de „Christelijke vrienden" tweemaal per jaar samen. O. a. Capadose, die in 1836 de eerste Nederlandse Zondagsschool had gesticht, Groen van Prinsterer, Mackay, Beets, en ook afgescheiden predikanten: Scholte en Brummelkamp. Zij gaven een blad uit: „Christelijke Stemmen", zorgden ook voor opleiding van colporteurs en christelijke onderwijzers.

Intussen had de kerk zelf allereerst herstel nodig. Dit heeft de uitgroei van de Evangelisatie geremd, maar het was (en is nog in de Nederlands Hervormde Kerk) de noodzakelijke vóórarbeid.

3. *De tweede stoot: Het werk van Lucas Lindeboom.*

Ook de afgescheidenen hadden eerst in eigen kring te veel te doen om een krachtige Evangelisatie te ontplooien, maar daarna begon een bloeitijd, waarvan te weinig meer in onze Gereformeerde Kerken bekend is. In 1860 werd op de synode van Hoogeveen reeds de Evangelisatie-taak besproken. In 1866 besloot de synode van Amsterdam: „De synode wekt de provinciën ernstig op tot behartiging van de inwendige zending, en om, zoo noodig mocht zijn, *bekwame leeraars* aan te stellen om aan die plaatsen, waar het Evangelie niet verkondigd wordt, te arbeiden." (Dus: Evangelisatie-predikanten!) Groningen, 1872: „De Synode, van oordeel zijnde, dat *heel de Christelijk Gereformeerde Kerk een zendingskerk* is in ons vaderland . . . (!)" Den Bosch, 1875: „Van elke provincie moet voortaan een *verslag* over de binnenlandsche zending op de generale synode worden geleverd!" In dit bloeitijdperk werd veel gedaan door colportage, bijbellezingen en lectuurverspreiding, o. a. in „donker Noord-Holland".

4. *De pionier,* de ziel van al dit werk was *Lucas Lindeboom* [2]), geboren 1845, eerst predikant in Den Bosch, daarna in Zaandam. (In 1883 werd hij hoogleraar in Kampen.) Hij werkte zowel in achterbuurten als in voorname straten. Hij was de eerste die „vlugschriften" met een evangeliserende strekking schreef. In 1878 werd daarvoor het Tractaatgenootschap „Filippus" opgericht onder zijn voorzitterschap. Hij gaf ook een blaadje uit, „De Vredebond". In 1871 is de Bond van Zondagsschoolverenigingen „Jachin" opgericht. In 1876, '77 en '78 werden Conferenties voor Inwendige Zending gehouden. (Op de tweede ook reeds een referaat over: „Evangelisatie onder hogere standen".) Prof. Lindeboom is ook in de daarop volgende periode van inzinking blijven roepen om Evangelisatie, en heeft het begin van de tegenwoordige opbloei met vreugde gezien. Eerst in 1933 is hij overleden.

5. *Inzinking na '86.*

Ook de Dolerenden zagen duidelijk hun roeping voor heel het Nederlandse volk. Bij voorbeeld Ds J. C. Sikkel, die in 1890 schreef: „In haar drievoudige Dienst moet de kerk niet alleen de mensen tot zich roepen, maar ook tot hen gaan. Zij moet alom brengen de openbare prediking des Woords, en tegen de leugen openlijk getuigen. Haar ouderlingen moeten alle mensen getrouw vermanen en waarschuwen van hun bederf." Hij verdedigde na de Doleantie, dat de ware kerk verantwoordelijk was óók voor allen, die nog onder de Hervormde besturen waren gebleven [3]). Niettemin kwam er na '86 een inzinking in het Evangelisatie-werk, en wel door drie oorzaken. 1⁰ eiste het van de Gereformeerde Kerken een geweldige inspanning om hun eigen kerkelijk leven op de goede grondslag te herbouwen. 2⁰ was er principiële onzekerheid. Er was reeds Evangelisatie in Engelse zin, met de fouten van het Methodisme besmet. Het Leger des Heils werkte sinds 1887 in ons land, en daarnaast waren er soortgelijke actieve groeperingen. Onze mensen waren er daarom huiverig van. Meenden, dat Evangelisatie vervlakking moest meebrengen. Daarnaast was men het niet eens over de vraag: Moet Evangelisatie van de kerk (als instituut) uitgaan, of van de gelovigen in allerlei verenigingen? 3⁰ is er ook wel eens misverstand geweest over de bedoeling van allerlei Christelijke activiteit. Kuyper zag als doel van al zijn krachts-

2) Zie over hem: W. A. Wiersinga, Een koninklijk Evangelist.

3) Daarom pleitte hij ook zo voor vereniging: „niet om dan samen voor „ons kerkje" te zorgen, — o neen! voor die kleinzieligheid is geen vereeniging noodig; dat gaat het beste, zoo ieder zichzelve zoekt! — maar om sámen te vragen naar de roeping van 's Heeren Kerk in het midden der wereld." Dat was „beiderzijds ten zeerste noodig, om voor die Farizeesche kleinzieligheid, voor dat verstijfde hart, dat met degenen, die buiten zijn, reeds afgerekend heeft, en zich over de ellendigen niet bekommert, bewaard te blijven, of daarvan verlost te worden." Klare taal, menigeen van thans uit het hart gegrepen!

inspanning: „Tot weer dat volk voor God zich buigt", d. i. het Nederlandse volk. Later werd wel eens niet de herkerstening van het *volk,* maar de bloei van het christelijke volks*deel* als doel gezien. In dat kader zou Evangelisatie niet passen. Een *verkeerd* isolement dreigde. (Een *goed* isolement bestaat er vanzelf, als de Christusbelijders voor Zijn Koningschap strijden!) Het gevaar was niet denkbeeldig, dat degenen, die ijverden b.v. voor de A.R. partij, èn degenen, die ijverden voor Evangelisatie, los naast elkaar zouden leven, in plaats van hartelijk samenleven. (Na de laatste oorlog is men dat gevaar gelukkig aan het overwinnen.)

6. *De derde stoot: De tegenwoordige opbloei.*

Lindeboom en anderen bleven hameren op de roeping der kerk. In 1913 werd een een *Congres* voor Evangelisatie gehouden in Amsterdam, in 1916 gevolgd door een tweede. Van beide was Lindeboom voorzitter. Op het tweede Congres bereikte men eenstemmigheid op een gewichtig punt: Evangelisatie moet uitgaan van de kerk als instituut. Nu werd op de generale synode van 1917 om richtlijnen gevraagd, en in 1923 werden die gegeven. De *synode van Utrecht* stelde n.l. na een uitvoerig rapport, door prof. Grosheide uitgebracht, onder meer het volgende vast: „Deze arbeid aan de afgedoolden behoort naar het Woord Gods tot de roeping van de kerk van Christus. De opzettelijke Evangelisatie dient uit te gaan van, voor het minst te staan onder leiding van de kerkeraad. Deze heeft voor de Evangelisatie gebruik te maken van de gaven en krachten, die God tot dit werk in de gemeente heeft geschonken. Is het nodig, dat er verband gelegd wordt tussen het Evangelisatiewerk op verschillende plaatsen, dan moet dit verband door of vanwege de kerkeraden worden gezocht. Het verkrijgen van allerlei hulpmiddelen . . . kan overgelaten worden aan de verschillende verenigingen . . . De wijze, waarop de kerken het Evangelisatiewerk moeten regelen, dient aan de vrijheid der Kerken te worden overgelaten."

Op steeds meer plaatsen benoemde nu de kerkeraad een Evangelisatie-Commissie, terwijl op andere plaatsen het Evangelisatie-werk, dat reeds door particuliere gelovigen of verenigingen werd gedaan, gaandeweg onder leiding van de kerkeraad kwam te staan.

In 1928 werd een *„Verband van Evangelisatie-Commissies"* opgericht, dat zeer veel heeft bijgedragen, door stimuleren en voorlichten, tot de hernieuwde uitgroei van het werk. Vooral door het maandblad *Witte Velden* en de jaarlijkse *Conferenties.* Jarenlang was ds Hagen van Delft voorzitter, thans ds W. A. Wiersinga.

In 1933 was er op de generale synode al een verzoek van de kerk van Zierikzee, om generale deputaten voor Evangelisatie te benoemen, o. a. met het doel, kerken en streken, die achter bleven,

aan te sporen, en zo mogelijk samen een kweekschool voor Evangelisatie-arbeid(st)ers op te richten. De synode achtte toen de tijd daarvoor nog niet rijp. Wel is op dezelfde synode een uitspraak gedaan over samenwerking in Evangelisatie met niet-Gereformeerden.

In 1946 werd een 3e Congres voor Evangelisatie gehouden, en de synode van datzelfde jaar nam 2 gewichtige besluiten: 1^0 om generale deputaten voor de Evangelisatie te benoemen, 2^0 om een Evangelisatie-centrum te stichten, dat o. a. vrouwelijke werkkrachten in de Evangelisatie opleidt. („De Nyenburg" in Baarn.) Reeds eerder hadden de kerken dr G. Brillenburg Wurth benoemd tot professor in (o. m.) de „Evangelistiek" aan de Theologische Hogeschool te Kampen. De generale deputaten benoemden ds W. A. Wiersinga tot Evangelisatie-predikant in algemene dienst van de Gereformeerde Kerken, en brachten voor de synode van 1949 hun eerste rapport uit.

Zo zijn wij thans op weg, om veel van de achterstand in te halen. Toch ontbreekt er nog zo een en ander: Lang niet alle Gereformeerden, zelfs de kerkeraden niet, hebben het rechte besef van de roeping en de warme liefde tot deze grootse zendingstaak in Nederland. Vergeleken bij de heidenzending in Indië is het werk nog niet ten volle ontplooid. De kerkeraad geeft meestal nog te weinig leiding, de gemeente te weinig tijd en ijver. De houding van de Gereformeerden tegenover de buitenwereld is in 't algemeen nog niet, zoals die van een Christen wezen moet. Wij moeten in de kracht van ons geloof weerstand bieden aan alle gevaar van inzinking, en onvermoeid onze taak blijven aanpakken: „Een zendingskerk te zijn in heel ons Vaderland".

Er is ook in de *Hervormde Kerk* tegelijkertijd een verblijdende aandacht voor het ontkerstende deel van het volk ontwaakt. Ook hier ziet men thans, dat niet slechts de individuele gelovige, maar de *kerk* aan het werk moet. (Het „apostolaat" der kerk.) Helaas ontbreekt een klare belijdenis, als basis van de verkondiging, nog altijd. Ook is door het ontbreken van de tucht de grens tussen kerk en wereld uiterst vaag. En de Barthianen ontkennen of miskennen eigenlijk deze grens geheel en al. Niettemin wordt Christus verkondigd, en daarin verblijden wij ons. (Fil. 1 : 18.)

7. *Onze eigen lijn* in Nederland wordt beheerst door de strijd om de ware, belijdende, kerk. Ze is daarom te karakteriseren door de volgende trekken:

a. Het hoge, zuiver-bijbelse ideaal: *Heel de kerk getuigende-, zendingskerk.*

b. Doordat onze kerken zelf achter het werk staan, blijft de Evangelisatie-prediking behoed voor de dwalingen van het buitenland.

c. Er is voortdurend gevaar, dat de kerkelijke strijd, en ook de kerkelijke verdeeldheid, het werk belemmeren.

d. Wanneer de kerk eenmaal actief is, is het werk, omdat het kerkelijk is, dan ook des te krachtiger en gestadiger.

e. Vanwege de kerkelijke gedeeldheid moeten wij in Nederland steeds op onze hoede zijn, dat de Evangelisatie niet ontaardt in propaganda voor eigen kerk of richting.

f. Wat de methode betreft, hebben wij in zekere zin een middenweg tussen de Engelse en de Duitse: Niet de massa, niet de losgemaakte enkeling, maar zoveel mogelijk het *gezin* wordt bearbeid. In de Gereformeerde Evangelisatie vormt *huis*bezoek de kern van alles. En ook in het groot is de Evangelisatie een greep naar het volk in al zijn *organische geledingen*.

V. DE METHODE

Zowel de Schrift als de Historie leren ons veel omtrent de rechte methoden. Het is de taak van dit hoofdstuk, om enige voorname punten naar voren te brengen, en wij zullen die groeperen rondom drie centrale stukken van onze belijdenis.

A. Wat brengt onze belijdenis over het Woord Gods mee voor de methode?

1. *Dat de Bijbel eigenlijk het enige middel is,* waardoor wij evangeliseren.

a. De Bijbel is voor ons het Woord van God, en wij belijden, dat alleen het Woord van God de mensen veranderen kan. 2 Tim. 3 : 15–17. Alléén de Heilige Geest werkt het geloof. „Door wat middel? Door het gehoor van het gepredikte woord." (Kort Begrip, vr. 49). Zie ook Cat. vr. 65, en 54. Ned. Gel. Bel. art. 24 (begin). De opdracht luidt: „Predikt het Evangelie", en dat Evangelie kennen wij nu alleen door het geïnspireerde woord van de Schrift. Rom. 10 : 14 en 17. Hebr. 2 : 3.

b. Wij verwachten het nooit van onze eigen activiteit. Wij dienen slechts het Woord. En dat Woord keert niet ledig weder. Jes. 55 : 10 v. Hebr. 4 : 12. Het bekeert òf verhardt. Ieder, die evangeliseert, leert dan ook afwachten wat God doet. Het is onze taak om alles te doen wat we kunnen, en dat zo goed als we kunnen, met al de gaven van tact en welsprekendheid, met al de middelen, die psychologie e. a. wetenschap en techniek ons ten dienste stellen. 2 Tim. 4 : 2, 5, 1 Tim. 4 : 13 vv. 1 Tim. 5 : 1 v. Maar dikwijls bemerken wij, dat het Woord ingang vindt op plaatsen, waar wij het niet verwachten en andersom. En dit staat voor ons vast: Het Woord brengen met veel gebreken is altijd nog beter dan een prachtige actie, waarbij Gods Woord op de achtergrond blijft. De Zendings- en Evangelisatiegeschiedenis leert, dat God soms verrassende dingen doet door een simpel bijbelblad. Een matroos uit West-Indië vond die dunne blaadjes prachtig om sigaretten te rollen, maar . . . hij kwam aan het lezen, en werd de ziel

van een grote Zendingsactie onder zijn landgenoten! Zo leert iedere echte Evangelisatiewerker telkens verwonderd en dankbaar erkennen: Hier heeft Gods Geest gewerkt. En dat drijft bij alle activiteit des te meer tot gebed.

c. Dit te onderstrepen is goed, ook omdat er veel vrijzinnige „evangelisatie" (?) is, vooral in Amerika, die wel opvoeding, sociale en maatschappelijke verheffing, ontwikkeling tot hogere levenswaarden, zedelijke verbetering enz. beoogt, maar het eigenlijke vergeet. Men noemt dan „Christendom" wat in wezen Humanisme is, en maakt van het Evangelie een „social gospel".

d. Dit alles betekent echter niet, dat men bij ieder contact maar dadelijk trachten moet, de mensen met vele bijbelteksten te overtuigen, of op bijbellezen aan te dringen. Het kan noodzakelijk zijn om veel voorbereidend werk te doen, vóórdat er zelfs maar een open oor is. 2 Kor. 10 : 5. Het rondstrooien van bijbelteksten zonder méér kan de zaak des Heeren soms meer schaden dan bevorderen. Matth. 7 : 6. Spr. 23 : 9. Maar wel mogen we iemand nooit loslaten, vóórdat we alles hebben gedaan om hem het Woord te doen verstaan. En als we iemand wellicht niet wéér zullen ontmoeten, is het onze taak om hem toch met een enkel woord de enige goede weg te wijzen. Zo hebben Christus en de apostelen b.v. tegenover hun rechters getuigd. Joh. 18 : 34, 37. 19 : 11. Hand. 24 : 15; 26 : 23–29.

e. De konsekwentie in de praktijk is dan ook, dat alle Evangelisatie-middelen ondergeschikt zijn aan het éne Middel. B.v. op alle jeugdclubs moet Bijbelse Geschiedenis hoofddoel zijn, handenarbeid e. d. slechts middel om de kinderen te trekken en vast te houden. Bij alle lectuurverspreiding, huisbezoek, kringvorming moet einddoel zijn, dat de Bijbel zelf op tafel komt. En, hoeveel moderne vindingen wij ook kunnen benutten, radio, film, televisie, auto, affiche, drukpers, enz. enz. — het gepredikte Woord staat vóóraan in de rij der Evangelisatie-middelen.

2. *Dat het Woord Gods gebracht moet worden in voor de mensen verstaanbare taal.*

a. Wij belijden de „duidelijkheid" der H. Schrift, en die mag niet door ons worden verduisterd. Het Grieks van de apostelen en evangelisten was geen ouderwets of hoogdravend Grieks, maar de voor iedereen begrijpelijke omgangstaal. De profeten en apostelen, en ook onze hoogste Leraar — ze grepen allen naar beelden uit het omringende leven. Wij moeten dus ook daarin schriftuurlijk blijven. Hoezeer de inhoud van het Evangelie voor ieder onwedergeboren hart een aanstoot blijft, de vorm van onze woorden mag voor niemand een belemmering of aanstoot zijn. Zie nog 1 Kor. 2 : 1. 4.

b. De Bijbelvertaling, die we in de Evangelisatie gebruiken, zij dan ook liefst niet de Statenvertaling van meer dan drie eeuwen geleden, maar een nieuwe. Liefst die van het Ned. Bijbelgenootschap (in 1950 komt D.V. ook het hele O.T. gereed), die na goedkeuring door de kerken bestemd is om de Statenbijbel geleidelijk te vervangen. Wie zelf van jongs af aan de oude Bijbeltaal gewend is, moet niet gering denken over de moeite, die een onkerkelijk mens er mee heeft om die oude woorden en zinnen te begrijpen. Gods Woord blijft in een nieuwe vertaling van het oorspronkelijke hetzelfde Woord. Mits de vertalers zelf de oorspronkelijke tekst eerbiedigen en niet aan Schriftkritiek doen. (De Leidse Vert. en soortgelijke zijn daarom onbruikbaar).

Kinderbijbels, jeugdbijbels, bijbelse geschiedenis-boeken zijn prachtige hulpmiddelen. Maar tenslotte moeten de mensen naar de Bijbel zelf. Gods Woord is wel te vertalen, maar niet te vervangen. Hetzelfde geldt van Parafrases, Bijbelverklaringen, Kanttekeningen, Bloemlezingen uit de Bijbel. Ze zijn in het begin onmisbaar, maar het is van belang, dat de mensen hun eigen Bijbel gaan lezen in een voor hen duidelijke vertaling.

c. Ook in de verklaring, uitlegging, toepassing moeten wij in de Evangelisatie, méér nog dan in de „gewone" prediking, er op bedacht zijn, de dingen duidelijk, eenvoudig, in heldere taal en beelden te zeggen. Dit is vaak ontzettend moeilijk. Voor óns begrijpelijke theologische uitdrukkingen moeten we „in eigen woorden" weergeven. Wie gehecht is aan allerlei „termen" (en zelfs aan een bepaalde „toon"!), moet dat alles afleggen, als hij met onkerkelijken spreekt. Hoe verder de mensen van de kerk verwijderd zijn, hoe meer die eis klemt. Menig onkerkelijk mens zet een radio-preek gauw af, omdat hij gruwt van de „preektoon". En komt hij bij geval in een kerkdienst, dan kunt ge meestal horen, dat het voor hem „chinees" was, hoezeer wij zelf de preek duidelijk en mooi vonden. De Evangelisatie-arbeider, die aan zulke buitenstaanders iets moet duidelijk maken, staat voor zware eisen. Hij merkt dan tevens, in hoeverre zijn eigen geloof levende werkelijkheid is, en in hoeverre slechts „aangeleerd". Wie Evangelisatie-prediking daarom „gemakkelijk" acht, en bij de andere woordkeus denkt: „Lichte kost!", heeft zich dit punt van de „zendingsarbeid" nog nooit goed ingedacht.

3. *Dat het volle Woord Gods moet worden gebracht.*

a. Gods Woord is een onverbrekelijk geheel. Joh. 10 : 35. „Christus en dien gekruist" is overal het middelpunt (Joh. 5 : 39, Luc. 24 : 27), maar dat middelpunt is niet los te maken van de andere delen der waarheid, als b.v. zonde en ellende, eeuwige straf, kerk, sacramenten, uitverkiezing, leven der dankbaarheid naar alle geboden. Evangelisatie-prediking mag over geen

van die dingen systematisch zwijgen! Hoe moeilijk deze onderwerpen soms ook mogen wezen (vooral omdat er zoveel caricatuurvoorstellingen van in omloop zijn!), zij moeten op hun tijd ook worden besproken in de Evangelisatie-prediking, ook in de geregeld verstrekte lectuur.

b. Méér nog dan in de gemeente klemt hier echter de eis: Breng al deze dingen steeds weer in verband met het middelpunt! Evangelisatie-prediking moet centraal zijn. Slechts wie voor de gekruisigde Christus buigt, zal al de andere delen der waarheid kunnen verstaan en aanvaarden. Een ganse avond debatteren over de kerk of over een gebod of over de verkiezing, zonder dat het Kruis gepredikt wordt, is bij voorbaat vruchteloos. Leerzaam is een vergelijking van twee woorden van Paulus: 1 Kor. 2 : 2 en Hand. 20 : 27.

c. Absoluut noodzakelijk is het dan ook, dat wij *zelf* de Bijbel verstaan als Gods Boodschap. Hij moet voor ons niet een tekstenboek zijn, dat ons over allerlei vragen een antwoord geeft, maar vóór alles het grote Antwoord op de nood van onze ziel. Het Woord Gods moet voor ons leven. Wij moeten er de stem van onze hemelse Vader in horen. Dan laten we de mensen, tot wie we spreken, ook gevoelen, wat de Schrift voor ons zèlf betekent. Dan brengen we Christus „in het gewaad van het Woord" (Calvijn) tot de mensen. Gal. 3 : 1*b*.

d. In ons spreken moet meeklinken ons eigen geloof. En bij gelegenheid moeten we ook wel iets zeggen van onze eigen geloofsstrijd en geloofsrust. Dit blijft echter op het tweede plan. Wanneer we te veel over ons zelf spreken, komen we in Piëtistisch vaarwater. Dan komt er bij de mensen misschien een persoonlijke band aan de spreker, die de verbinding met Christus in de weg staat. Ze worden enkel jaloers: Als ik maar eens zó kon wezen als „die enige dominé", of „zo'n echte Christin".

Sommigen noemen het spreken over eigen geloof „getuigen". De Bijbel gebruikt dat woord echter anders. Daar betekent het: getuigen van de grote feiten, die buiten ons liggen!

Ook als we over de bijbelse figuren spreken (Bijb. Gesch. vertellen!) moeten we oppassen, dat we niet die mensen in het middelpunt stellen, hun fouten en vooral deugden bespreken („moraliseren") tot een voorbeeld voor ons gehoor. Wij moeten doen zien, wat God door Christus gedaan heeft, ook voor en door en in de „Bijbelheiligen". [1])

---

[1]) In de Inleiding van zijn „Verbondsgeschiedenis" bespreekt Ds S. G. de Graaf het gevaar van het moraliseren bij de vertelling.

B. Wat brengt onze belijdenis over het Verbond mee voor de methode?

1. *Dat wij onderscheid maken tussen gedoopten en ongedoopten.*

a. Zoals de apostelen begonnen bij het oude bondsvolk, zo moeten wij allereerst hen opzoeken, die nog door de doop tot het „zaad der kerk” behoren. (Zie wat daarover in hoofdstuk I is gezegd.) Wij moeten hen wijzen op de geweldige beloften, die in die doop opgesloten liggen, en op de geweldige verplichting, die dat voor hen meebrengt. Lees dat eens met ze na in het doopformulier! God heeft beslag op hen gelegd, zij in de allereerste plaats *mogen* gelovig Gods beloften aangrijpen! Maar wanneer ze die verwerpen (of negéren, wat in wezen hetzelfde is), dan zal hun oordeel des te zwaarder zijn. Hebr. 10 : 29. Zelfs als een kerk lichtvaardig iemand gedoopt heeft, blijft het een echte doop, en God wil zich nog aan die beloften houden. Deze arbeid is vaak de minst vruchtbare, we komen hier het vaakst de „verharding” tegen, maar het bevel blijft: Beginnende van Jeruzalem.

b. Ook als we tot de ongedoopten, de echte „moderne heidenen” gaan, moeten wij het Verbond niet vergeten. We moeten hen iets van de rijkdom daarvan laten gevoelen. Wat het betekent „Gods volk” te zijn, wat Gods trouw inhoudt, wat een „zegel” is. We moeten hen begerig maken, om door de volwassendoop te worden „ingelijfd” bij Gods volk, en ook wijzen op de beloften, die er dan voor hun kinderen zijn.

2. *Dat wij de mensen steeds zien in hun gezinsverband.*

In ons werk zoeken we dan ook steeds aanknoping bij wat er in de geslachten is geweest. En bedenken, dat God, hoezeer vrijmachtig, als regel de lijn van gezin en geslacht volgt. God werkt „organisch”, is wel eens gezegd. Hij maakt met Zijn Evangelie de natuurlijke banden niet los (alleen de band met wat dood is en wegvallen *moet*), maar maakt ze juist weer gezond. Daarom richten wij ons in de Evangelisatie niet op de *„massa”* (door massa-suggestie, massale reclame en andere moderne psychologische middelen). De massa is juist de vormloze hoop, waarin alle tere, bijzondere, eigen bindingen zijn losgemaakt. Jezus haalde de mensen *uit* de schare. Maar aan de andere kant richten we ons ook niet op *„enkelingen”*, een vrouw hier en een kind daar. In de Bijbel is vaak sprake van „heel zijn huis”. Zie ook Luc. 19 : 9 v. (Denk aan de betekenis van „verloren”, Luc. 15!)

Wij moeten trachten, *de gezinnen* als geheel te beïnvloeden. Met wèlk lid van het gezin we ook het eerst contact verkregen, we zoeken alle gezinsleden te bereiken, en laten die poging eerst varen, als er hardnekkige, blijvende tegenstand is gebleken. Dit is ook

van grote praktische betekenis voor hen, die wij mogen winnen voor Christus. Een vijandige houding van hun omgeving, een al te groot isolement, kan dan vaak worden voorkomen.

C. Wat brengt onze belijdenis over de kerk mee voor de methode?

1. *Dat de Evangelisatie moet uitgaan van de kerk.*

Dit is in hoofdstuk II B voldoende getoond. En de gevaren van een kerkje naast de kerk te vormen zijn in hoofdstuk IV bij het Methodisme gebleken! Maar één ding moeten we hier nog bespreken: De vraag, of Evangelisatie kan uitgaan van verschillende kerken in samenwerking. Of wij b.v. als Gereformeerde Kerk samen met de Hervormde Kerk ter plaatse kunnen evangeliseren.

Er zijn problemen, die maar nooit een allen bevredigende oplossing kunnen vinden, omdat de bodem, waarop ze ontstaan, het pijnlijk-chaotisch product is van onze menselijke zonde. Zo rijst op de ondergrond van de zondige gedeeldheid der kerk het alléénnooit-oplosbare probleem van de Interkerkelijke Evangelisatie. Het blijft een zoeken van een middenweg.

In de Evangelisatie leven we nu steeds tussen twee vuren. Wanneer wij niets voelen van het pijnlijke en verschrikkelijke der verdeeldheid, de andere brokstukken der kerk niet hartelijk liefhebben, en doen alsof wij de gehele kerk zelf zijn — ja, wat nog erger is: andere kerken afkammen —, dan wordt de buitenkerkelijke mens in verwarring gebracht: „Wat is waarheid? Wat kan ik nog geloven van de Bijbel, als ze hem allen anders uitleggen? Wat moet ik denken van het Christendom, dat liefde predikt, en een eindeloze onderlinge strijd te zien geeft?" Dan stellen we de schande van Christus' kerk te kijk.

Maar omgekeerd — wanneer we niet strikt vasthouden aan het „apart staan *moeten* om Gods wil", en medeverantwoordelijkheid gaan dragen voor een vervalste boodschap, dan gaan niet alleen de eigen gemeenteleden (de jonge en onervarene voorop!), maar óók de buitenstaanders alle besef verliezen van wat de kerk eigenlijk *is*, en in haar openbaring *moet* zijn. Dan voelen ze het pijnlijke van de gedeeldheid niet meer, en evenmin de roeping tot éénheid. Dan staan b.v. Gereformeerde Kerk, Heilsleger, Hervormde Kerk en Christelijk Gereformeerde Kerk in hun ogen naast elkaar, zoals verschillende bakkers in dezelfde plaats naast elkaar bestaan. Elk heeft zijn eigen klanten, en bakt naar eigen smaak en wijze, en het is heel best zo. Waarom zouden ze niet in goede harmonie naast elkaar voortleven? Van werelds oogpunt bekeken heel plausibel, maar . . . met de kerk mag het zó nooit, omdat ze is de openbaring

van het Ene Lichaam van Christus, en er maar Eén Boodschap is!

De praktijk heeft ons als de beste oplossing deze regels geleerd:

a. Waar wij samen met anderen Gods Woord zonder enige verklaring of toevoeging brengen kunnen – altijd *samen* doen! (Daarop berust b.v. de samenwerking in het Nederlands Bijbelgenootschap.)

b. In onze prediking-naar-buiten altijd positief zijn, en onze onderlinge kritiek alleen brengen waar die hoort!

c. Wáár wij kunnen, aan de wereld laten zien, dat de gedeeldheid ons niet met rust laat, en dat we elkaar zoeken, elkaar liefhebben, en samen worstelen om de eenheid te hervinden.

d. Waar er een taak ligt, die niet strikt tot de taak van het instituut behoort, b.v. een herdenking, plaatselijk of nationaal, een actie tegen een maatschappelijk kwaad (anti-kermis b.v.), als particuliere gelovigen uit verschillende kerken in „comité" samenwerken, en zo onze éénheid van gevoelen demonstreren. Het is zeker goed, om dit gemeenschappelijk getuigenis op zoveel mogelijk punten te laten horen.

e. In de geregelde Evangelisatie-prediking zèlf, de taak der kerk, kunnen we nooit mede-verantwoordelijkheid dragen voor leervrijheid of vervalsing van de Boodschap. Evangelisatie kan nooit uitgaan van de Gereformeerde Kerk met een andere kerk samen. Daarbij zouden we èn de waarheid èn de éénheid relativeren door een andere kerk naast ons te erkennen en toch niet daarmee samen te smelten.

f. Waar we *niet* samen kunnen werken, moeten we toch, evenals in de Zending, alle concurrentie vermijden. Er is zóveel te doen, dat we elkaar niet in de weg hoeven te lopen. In veel gevallen kunnen we onderling het terrein verdelen, en door onderling overleg zulke tijden en middelen kiezen, dat we naar buiten toch één front vertonen. Dit overleg, waarbij ieder eigen verantwoordelijkheid behoudt, moest nog veel verder gaan dan meestal geschiedt.

De synode van 1949 sprak uit: Een eventuele samenwerking dient beperkt te worden tot tijdelijke, bijzondere acties, die een sterk publiek karakter dragen, en wordt óók dan alléén aangegaan met hen, die Jezus Christus openlijk belijden en duidelijk verkondigen als de Zoon van God en de enige Zaligmaker van zondaren.

2. *Dat de Evangelisatie moet heen leiden naar de kerk.*

a. Wij moeten niet zwijgen over de kerk. De gedachte: „Als we de mensen maar tot Christus gebracht hebben, is het genoeg; en zwijg alsjeblieft over de kerk met haar verschrikkelijke tekortkomingen!" is foutief. Christus heeft zelf de kerk gesticht, en is daarom nooit los te maken van die kerk. Het is wel het voornaamste en beslissende, dat we de mensen tot Christus brengen, maar we zijn daarmee niet klaar. Ze zijn dan nog niet dicht genoeg tot

Christus gebracht. Want Christus vergadert Zelf Zijn gelovigen in Zijn kerk. En: echt geloofsleven vraagt ook om de gemeenschap met andere gelovigen, en om de trouwe leiding van het ambt. Anders wordt het pas ontloken geloof licht weer verstikt. Het is dus een onontkoombare eis van rechte Evangelisatie, om de mensen óók tot de gemeenschap der kerk te brengen. Zie Marc. 16 : 16*a*, Matth. 28 : 19*b*.

b. Dit is vaak een moeilijke drempel, waar de mensen overheen moeten! Voor sommige zoekenden, die de kerk niet van nabij kenden en hoog tegen haar opzagen, betekent het niet minder dan een ernstige schok, als ze zien, hoeveel verdeeldheid, ruzie, huichelarij, kleingeloof, twijfel, lauwheid, onverschilligheid, liefdeloosheid, enz. enz. er in die kerk te vinden zijn. Alleen de liefde tot Christus kan hen hier doorheen helpen. Ze moeten zien, hoe Christus Zelf in het Evangelie met Zijn ver-van-volmaakte discipelen handelt. Ze moeten zien, dat de heiligheid en heerlijkheid van de kerk niet in de leden, maar in het Hoofd schuilt. Dat Jezus zich niet schaamt, bij die kerk te behoren.

c. Deze zaak stelt hoge eisen aan de Evangelisatie: De Zondagsschool-kinderen mogen niet, als ze voor deze vorm van Evangelisatie te oud worden, met een bijbeltje of ander „aandenken" aan hun lot worden overgelaten, zonder dat men tracht, ze op andere wijze vast te houden. Wij moeten alles doen om ze tot een welbewuste beslissing t. a. v. de belijdenis en daarmee van de kerk te brengen. De huisbezoekers moeten de mensen, met wie ze langer contact hebben, zelf meenemen naar de kerk. De lectuurverspreiding moet ook verdergaande lectuur verschaffen. Niet alleen het allereenvoudigste, maar voor speciale adressen ook boeken over geloofsvragen en kerkelijk leven. De bezoekers van Evangelisatie-samenkomsten mogen deze niet als een goed vervangingsmiddel voor de kerkdiensten gaan beschouwen, maar van zaal of zaaltje naar de kerk, van de werkdag naar de Zondag worden gebracht.

d. Ook aan de gemeente zelf stelt dit punt hoge eisen: Ze moet rekenen met de buitenstaanders, die toenadering tonen, ze moet een deel van haar ambtsdragers gaarne afstaan voor de speciale taak om hen te bezoeken en te onderrichten (evangelisatie-catechisatie, een heel speciaal, een moeilijk maar heerlijk werk!), ze moet hen in het kerkgebouw welwillend ontvangen, ze moet hen later bij de leden thuis introduceren. Maar al te vaak worden „nieuwelingen" nog argwanend of minachtend behandeld, in plaats dat men bijzondere zorg voor ze heeft, en begrip toont voor hun onvolkomenheden en hun critiek.

e. Menigmaal gebeurt het, dat mensen, die door onze Evangelisatie Christus leerden kennen, tenslotte toch in een andere kerk

belijdenis willen doen. Familiebanden en traditie spelen daarin vaak 'n even grote rol als gebrekkig inzicht. Val zulke mensen nooit hard daarom. Zij zijn nog niet zo ver, dat zij de verschillen tussen de kerken kunnen begrijpen. En onbedoeld zouden we de indruk kunnen wekken, alsof we door groepsegoïsme en niet door liefde tot Christus en de medemens werden gedreven. We moeten in zo'n geval wèl trachten, hen te laten zien, waarom wij niet anders kunnen. Maar als dit voor hen niet overtuigend is, moet het onze vreugde niet verduisteren, dat zij tot het geloof gekomen zijn.

VI. DE PRAKTIJK

A. Het werk onder kinderen.

1. *a. De Zondagsschool* is de oudste, en nóg steeds de belangrijkste methode. In Engeland is de eerste Zondagsschool gesticht (in 1780 door Robert Raikes), en in Engels-sprekende landen is ze enorm verbreid. ± 150 Gereformeerde Kerken in Nederland hebben Zondagsscholen, sommige wel 10 of meer. Het aantal kinderen dat op deze wijze het Evangelie hoort, loopt in de tienduizenden.

b. Het *karakter van de Zondagsschool* heeft wel wijzigingen ondergaan, maar het wezen: godsdienstonderwijs voor kinderen, die het anders niet ontvangen, is altijd gelijk gebleven. Raikes had daarnaast een sociaal-paedagogisch doel (de kinderen leerden bij hem lezen en schrijven), maar dat de Zondagsschool aldus de gewone school vervangt, komt niet meer voor. Wel is de Zondagsschool nog soms vervangingsmiddel voor de catechisatie of voor de School met de Bijbel. Dit moet afgekeurd worden. Ze is *niet* bestemd voor kinderen van gelovige ouders. Die moeten thuis, op de Christelijke school en op Catechisatie onderwezen worden. Men heeft ook onder ons vaak de gereformeerde kinderen er heen gestuurd, om de anderen te lokken, maar de praktijk heeft bewezen, dat onze kinderen beter niet (ook niet op een gereformeerde Zondagsschool dus!) kunnen gaan. In sommige plaatsen zal men vooroordeel op dit punt met geduld moeten overwinnen. De Zondagsschool is voor de kinderen, die anders geen of zeer onvoldoende Bijbelse Geschiedenis-onderricht ontvangen.

c. En daarvoor is het dan ook *een prachtig middel.* Ieder kind luistert graag naar vertellen. Vooral de kleintjes zijn één en al ontvankelijkheid, en een mooier werk bestaat er niet. Sommigen bezitten die schone gave van 't vertellen van nature, maar ook vele anderen kunnen, door een goed voorbeeld en/of een goede handleiding, uitnemende krachten worden voor dit werk. Jonge mensen kunnen als assistent-onderwijzer(es) beginnen en zo al vroeg zich in Christus' koninkrijk geven.

d. Waar geen Zondagsschool is, is dit een prachtig *begin* voor alle Evangelisatie-arbeid. Bij de Bond „Jachin" (adres: A. R. Koster, Zwammerdam) kan men alle mogelijke hulp en voorlichting krijgen. Alleen waar een goede hervormde of andere orthodoxe Zondagsschool is, die vrijwel alle kinderen trekt, moet men niet gaan concurreren, maar andere arbeid zoeken. Een enkele maal, vooral in goed-gesitueerde buurten, lukt het geheel niet. De tegenstand zit dan vaak slechts in de naam en enkele ouderwetse hulpmiddelen of methoden. Met een beetje originaliteit en b.v. onder de naam „zangclubje" of i. d. kan men toch het zelfde doel bereiken.

e. In een Zondagsschool moeten de kleintjes van 5—8 jaar een aparte klas vormen, en die van 9—12 (die wat meer nadenken) een andere. De onderwijzers(-essen) moeten contact onderhouden met de ouders, en hen bovendien op een ouderavond of Kerstfeest uitnodigen. Daaruit kan veel goeds voor het gezin geboren worden. In elk geval voorkomt men er vaak door, dat thuis wordt afgebroken, wat op de Zondagsschool wordt opgebouwd. Voor de kinderen van de Zondagsschool is er tegenwoordig een eigen krantje: „Bloesem".

2. *Clubs.*

a. Naast de Zondagsschool-afdeling staat ook al van ouds het clubwerk of „weekwerk", voor meisjes en jongens afzonderlijk. Dit bestrijkt de leeftijd van 8 tot 14 jaar, liefst ook in twee groepen verdeeld.

b. De meisjes komen op een avond (in sommige plaatsen kan 't ook 's middags) samen; de leidster vertelt dan eerst uit de bijbel en daarna gaan ze handwerken. In 't algemeen doen de meisjes dat graag. En ze blijven soms nog wel tot 15, 16 jaar, waarbij ze dan als „assistente" de kleintjes mogen helpen. Het persoonlijk contact met de leidster is vooral van het 12e, 13e jaar af al héél belangrijk.

c. Met de jongens doet men iets dergelijks. Na de vertelling gaan ze dan figuurzagen of andere handenarbeid doen, soms dammen, schaken enz. Er kan heel wat moois voor de ouderavond worden gemaakt. Van de leider wordt veel enthousiasme, fantasie, en een krachtig gezag over de wilde bengels vereist. Ook vakkennis; maar daarbij kan een vakkundig helper goede diensten bewijzen. Een goed leider weet telkens weer wat nieuws te verzinnen, door sleur gaat een club gauw dood. Het doel is echter te mooi, dan dat men zich spoedig mag laten afschrikken. Wie de jeugd heeft, heeft de toekomst. Met samenwerking en fantasie kunnen een paar jonge kerels prachtig werk doen. Elke plaats heeft weer eigen moeilijkèn mogelijkheden.

d. De zomer. Wanneer het 's avonds licht is, is een groot deel van de jongens niet meer binnen te houden. We moeten dan met ze sport doen. Vooral kamperen met de jongens biedt prachtige

kansen om hen in toespraak en vertrouwelijk gesprek het Evangelie te brengen. En voor kamperen zijn ze altijd te vinden, vooral in de stad. Zorg dan, dat je de jongens geheel in een eigen kampsfeer hebt, niet op een kampeerterrein met veel anderen tegelijk, en zo mogelijk ver van een bebouwde buurt. Zorg ook, dat de leiding verstand heeft van de „kampeer-techniek"! Van April tot Juli kan men met de club buiten of in een gymnastieklokaal van alles voor 't kamp leren. Laat het gerust wat op padvinderij lijken, ook al komt deze vier maanden de bijbelse vertelling op de achtergrond. Hou ze vast, dat is de hoofdzaak. Heel mooi is het, als men over een eigen clubhuis beschikt, zoals de „Jeugdhaven" in Rotterdam. Het werk onder de jeugd van ongeorganiseerde arbeiders (de echte „Asfalt-jeugd") vraagt hier en elders bijzondere methoden en leiding van geschoolde krachten.

B. Het werk onder rijpere jeugd.

1. *Het „lacune"-probleem.* Met zeer goed geleide clubs kan men een deel van de jongens en meisjes houden tot b.v. 16, 17 jaar. Meestal echter verdwijnen ze veel eerder. De trouwsten, die werkelijk belangstellen in de bijbel, kan men in een „vervolgklas" (na de zondagsschool-„klassen") of „grote club" saamvoegen, en daar dan heel fijne uren met ze beleven. Het gaat dan een beetje op catechisatie lijken, en op de duur moeten ze dan ook via „vóór-catechisatie" naar de catechisatie toe.

Maar de grote rest? Het is niet verantwoord, ze zomaar los te laten. En dat juist in de jaren 16 tot 25, waarin de persoonlijke levensbeslissingen vallen! Er is tussen jeugdwerk en volwassenwerk een grote lacune in ons Evangelisatiewerk, die moet worden overbrugd. „Dat dit vroeger al te veel is verzuimd, en dat de leerlingen, die de Zondagsschool verlieten, aan hun lot zijn overgelaten, is één der oorzaken van de geestelijke ellende, die we in onze dagen aanschouwen." (Prof. Grosheide). De grote moeilijkheid is, dat de jongelui van deze leeftijd zich niet meer *laten* organiseren, ze zoeken hun eigen weg in het leven, willen zelfstandig zijn, en staan heel critisch juist tegenover ouderen. Een leraar aan ambachtsschool e. d., die er slag van heeft, kan soms met een groep een trektocht maken, maar veel méér valt er niet te „regelen". Op de persoonlijke gesprekken komt het aan.

2. Gelukkig, dat er thans een opbloei van de „ongeorganiseerde" Evangelisatie-drang onder onze eigen jonge mensen is gekomen: *„Jeugd en Evangelie"* (zie hoofdstuk III). Jeugd en Evangelie is geen organisatie, waar men lid van wordt. Het is een beweging. En ze is dan ook niet op de gewone manier als een „tak" van

arbeid ingeschakeld tussen het andere Evangelisatiewerk. Natuurlijk moeten er enkele stuwkrachten zijn, die het werk aanpakken, met elkaar voeling houden, en richtlijnen doorgeven. Deze „kerngroepen" kan men de organisatie *in* de beweging noemen. En deze kerngroepen doen goed, nauw contact te houden met de georganiseerde Evangelisatie, in welke vorm dat contact dan ook gelegd wordt. Zowel naar voren als naar achteren is er verband: Ze kunnen de jongens en meisjes, die te groot worden voor de Evangelisatieclubs, opvangen. En ze kunnen de jonge mensen, die niet meer op de J. en E.-avonden of -kampen komen (doordat ze trouwen of elders gaan werken), weer doorgeven aan de Evangelisatie. Ook wanneer buiten-kerkelijke jonge mensen in deze jaren tot een beslissing komen, en belijdenis-onderricht of nader contact met de kerk begeren, moet het ambt weer bijspringen. Wat in J. en E. zelf de meeste organisatie (en ook het meeste geld) vereist, is het kampwerk, dat een onmisbaar bestanddeel is gebleken. Alleen in het kamp is er de gelegenheid om geheel openhartig èn lang genoeg met elkaar te spreken. Ook geeft J. en E. een eigen blad uit onder de titel: „Jeugd en Evangelie".

C. Het werk onder volwassenen.

Hier is grote verscheidenheid, maar drieërlei werk vormt de kern van alles.

1. *Lectuurverspreiding.*

a. We noemen deze eerst, omdat ze vaak het eerst wordt aangepakt, en een voorbereiding is voor het persoonlijk contact. Wij hebben tegenwoordig prachtige weekbladen voor dit doen: De „Goede Tijding", die zich door lage prijs vooral voor massale verspreiding leent, en de aantrekkelijk uitgevoerde „Elisabethbode", die toch ook door grote oplaag niet duur is. Duizenden mensen, die nooit in de kerk komen, lezen deze bladen van a tot z, en betalen er zelfs graag voor. De vragen (en vaak noodkreten), die ze tot de redactie richten, en de antwoorden daarop elke week, moet u eens geregeld gaan lezen, dan weet u, wat er onder de mensen aan geestelijke nood leeft!

b. Daarnaast staat de verspreiding van „tractaten", kleine foldertjes. Hetzij bij bepaalde gelegenheden (Christelijke of nationale feestdagen), of op bepaalde plaatsen (bij de bioscoop, op het strand) of onder bepaalde groepen (militairen, gevangenen). Er zijn tal van mogelijkheden, waaruit tact en overleg de goede keuze moeten maken. Het Geref. Tractaatgenootschap „Filippus" (secretaris Mr P. J. Klaver, Wilhelminapark 22, Utrecht) en verschillende uitgevers leveren modern-uitgevoerde en pakkend geschreven tractaten.

Ook de Bijbel-Kiosk-Vereniging (Keizersgracht 756, Amsterdam) geeft prachtig uitgevoerde boekjes (o. m. Handboekjes bij het bijbellezen!) en plaatwerk uit.

c. Daarnaast zijn er nog andere mogelijkheden. Kalenders, vooral dagkalenders, die speciaal voor Evangelisatie-doeleinden geschreven worden, en tegen kleine vergoeding worden uitgereikt, zijn, waar de mensen ze gebruiken, een prachtig middel om Gods Woord dagelijks in huis te brengen. Bijbels, bijbelgedeelten, uitvoeriger lectuur, kan men beter dáár uitreiken, waar persoonlijk contact reeds is gelegd.

Sommige Evangelisatie-Commissies hebben een eigen kiosk op straat, die Bijbels in verschillende talen, Christelijke litteratuur en bladen verkoopt. Of ze richten zo'n kiosk of bijbeltent, door de B.K.V. verstrekt, in bij bijzondere gelegenheden (tentoonstellingen, jaarmarkt, kermis, strandseizoen). Of ze hebben een Evangelisatie-uitleenbibliotheek.

2. *Huisbezoek.*

a. Lectuurverspreiding moet altijd gevolgd worden door persoonlijk contact. Deze *algemene regel* moet goed in het oog gehouden worden. Waar het niet mogelijk is, omdat men het adres niet weet (dus bij lectuur, die op straat wordt verkocht of uitgereikt), moet men toch zorgen, dat er een uitnodiging of tenminste een adres voor verdere inlichtingen bij verstrekt wordt.

Dat persoonlijk contact is dan doorgaans: *Huisbezoek,* wat in dit verband gewoon betekent: „Bezoek aan huis". Hier ligt het zwaartepunt van alle Evangelisatie onder volwassenen.

b. Waar? Vroeger probeerde men „huis aan huis" de hele bevolking af te werken, maar dit is bijna altijd onmogelijk. Wij moeten het ideaal vasthouden, dat alle mensen op een of andere wijze bereikt worden met het Evangelie, maar daarbij zijn andere middelen in te schakelen. Bij het huisbezoek is het beter, te gaan naar die adressen, waar men enige kans heeft op een vruchtbaar gesprek. B.v. doordat men er een blad geregeld blijkt te willen lezen, doordat men op een Evangelisatie-samenkomst, op een visite, op reis enz. met hem in contact kwam, of doordat er pas gewichtige dingen in het gezinsleven zijn voorgevallen (sterfgevallen, geboorten, verhuizingen). Men moet zorgen, dat alle onderdelen van de Evangelisatie voortdurend adressen opgeven. Ook de andere gemeenteleden moeten de Evangelisatie attent maken op adressen, waar een bezoek gebracht kan worden. In sommige plaatsen werkt men met gegevens van de burgerlijke stand (men kan zich abonneren op de mutaties!). Bij ziekte is de gelegenheid en genegenheid tot een geestelijk gesprek vaak groot. Vaak moet men hier de predikant inschakelen, m. n. in het ziekenhuis.

c. Door wie? Om deze bezoeken te brengen, moet men wat mensenkennis en levenservaring bezitten. In de bijbel, maar ook in het leven des geloofs geen onbekende zijn. En . . . even goed kunnen luisteren als kunnen praten! Dit laatste wordt dikwijls vergeten!

Ieder voelt zich aanvankelijk onbekwaam tot dit werk. Men leert ook al doende. En men moet van elkaar leren op de maandelijkse vergadering van alle huisbezoekers en -bezoeksters. Het is het beste, twee aan twee te gaan, op een vaste avond in de week. Slechts bij uitzondering alléén, op reeds bekende adressen. Dan kan het zelfs zijn voordeel hebben voor een vertrouwelijk gesprek. De dames kunnen ook 's middags gaan.

d. Hoe? U kunt het beste met de deur in huis vallen: Aanknopen bij een feit, dat de mensen op een of andere wijze raakt, of bij iets, dat men in huis opmerkt, en zeggen, waar men over komt spreken. Doorgaans kan men daarna de mensen eens laten uitpraten over wat hun in dit opzicht hoog zit. En dan neemt men zelf weer 't woord, en wijst op datgene, wat zij zelf vergeten. Op de zondeschuld, op de rijkdom van Christus, op de troost van de vrede met God, enz. enz., al naar het nodig is. Men moet niet gaan debatteren. Vooral niet. U moet persoonlijk en op de man af spreken. Ook geen vooraf-bedachte „preek" houden. Alleen de dag vóór men op stap gaat, enkele punten biddend overwegen, die men denkt naar voren te kunnen brengen. Het gesprek zelf bergt altijd een element van verrassing, van Christelijk „avontuur", als we 't zo zeggen mogen.

Rek een eerste bezoek niet, maar vraag of u eens terug mag komen. En vergeet dat vooral niet. Soms kan men voor bijbel of lectuur zorgen, maar dring die niet aanstonds op. Op de duur moet u zo mogelijk een goede bekende voor de mensen worden, een vertrouwde vriend.

3. *Samenkomsten.*

a. Er zijn samenkomsten, die hoofdzakelijk dienen tot voorbereiding van persoonlijk contact, en andere, die hoofdzakelijk dienen als vervolg daarop. De laatste heten dikwijls „kringen". En de eerste zijn ook nog weer van drieërlei karakter:

b. „Grote samenkomsten". Door advertenties, aanplakbiljetten, strooibiljetten, en mededelingen in de uitgereikte Evangelisatie-bladen, soms door geluidswagens, bioscoopreclame, enz. worden alle mensen van een stadsdeel of dorp opgeroepen.

Wanneer er een spreker is, die trekt, kan men zo een volle zaal (of zelfs kerk) krijgen, en (met medewerking van zangkoor of muziek) een indrukwekkende Evangelisatie-avond houden. Het percentage niet-kerkelijke bezoekers is echter vaak klein, en het is moeilijk om verder contact met hen te leggen. Daarom houdt men zulke massale samenkomsten maar enkele keren per jaar.

c. „Geregelde samenkomsten". Soms gelukt het, in een bepaalde buurt of buurtschap een vaste kern van bezoekers elke week of paar weken terug te krijgen. En ze brengen dan weer eens anderen mee. Een gezellige zaal, na de behandeling van een bijbelgedeelte door de spreker pauze met thee of koffie, en daarna bespreking van vragen — zo loopt zo iets soms jaren, en kan men dikwijls het zaad van het Evangelie zien ontkiemen. Uit zulke samenkomsten is op menige plaats een Gereformeerde Kerk ontstaan! De mensen moeten natuurlijk ook door persoonlijk contact (op de avonden zelf en daar buiten) verder gebracht worden. Ze moeten geleidelijk naar de kerkdiensten worden geleid. Anders ontstaat voor hun idee een soort kerkje naast en inplaats van de kerk.

d. „Openlucht-samenkomsten". Daar treft men weer een heel ander publiek. Toevallige hoorders, vaak mensen, die men anders nooit krijgt, kunnen daar door een pakkend en direkt-centraal woord gevangen worden. Liefst moet men zulke „straatprediking" houden dicht bij (maar niet óp) de drukste gedeelten van de publieke weg. Permissie van de burgemeester is nodig. Zang, een piano op een kar, een muziekcorps of een draagbaar orgeltje, helpen mee om de mensen te laten stilstaan en luisteren. Door uitreiking van folder of weekblad kan men het gesproken woord laten nawerken, en krijgt men soms op straat reeds persoonlijk contact.

In streken, waar men anders moeilijk geregeld komen kan, doet de „Autozending" mooi werk. Het voortzetten van de bearbeiding eist dan nog meer zorg.

e. „Kringen". Zeer vruchtbaar zijn die kleine samenkomsten met mensen, die men reeds kent door huisbezoek, als ouders van Zondagsschoolkinderen, enz. enz. en die men nu weet te vinden voor een wekelijkse eenvoudige bijbelbespreking. Doe dat zo huiselijk mogelijk. Natuurlijk mogen ze anderen meebrengen, maar ze moeten er echt komen om wat te leren. Gereformeerden moeten liefst niet aan de bespreking deelnemen, omdat hun vragen zo heel anders zijn. De dames van de Huisbezoek-afdeling hebben soms een aparte bijbelkring met hun contacten, zo nodig gecombineerd met een practische cursus of met handwerken na de pauze. Ook bij het werk onder de volwassenen is een catechisatie de sluitsteen.

D. Algemene arbeid.

1. Bij zoveel verschillende arbeid komt het natuurlijk op wat *organisatie*-talent aan, om alles goed te laten samenwerken. En het geheim van organiseren is: De juiste man op de juiste plaats. Het is nodig, dat ieder een eigen, welomschreven taak heeft, en dat

niet alles op enkele mensen neerkomt. Er moeten steeds zoveel mogelijk goede medewerkers(-sters) gezocht worden. En ondergeschikte dingen, die een ander kan doen, doe men niet zelf. Voor lectuurverspreiding kunnen zéér veel, ook jonge, gemeenteleden worden ingeschakeld. Voor huisbezoek lang niet zoveel, en voor de leiding van verschillende soorten samenkomsten zijn aparte gaven nodig. Hoe meer de gemeente haar roeping verstaat, hoe meer ze in het geloof zal aanpakken. En dat de gemeente die roeping zal zien, dat is mede de taak van de prediking, het huisbezoek, de catechisatie, en het verenigingswerk.

2. *De leiding.* Elke tak van arbeid, die wordt ter hand genomen, eist een eigen sub-commissie, en één man of vrouw zal in die subcommissie de leiding geven en de verantwoordelijkheid voor de goede voortgang dragen. Deze verantwoordelijke personen vormen samen de Evangelisatie-Commissie of „Centrale Commissie". Deze staat weer onder de kerkeraad, die ook meestal door een predikant en/of andere kerkeraadsleden in de Evangelisatie-Commissie zelf vertegenwoordigd is. Zo is in zijn allereenvoudigste grondvorm de organisatie bijna overal. De eisen van de practijk en die van het principe zijn daarin verwerkt. Natuurlijk zijn er vele variaties op hetzelfde thema denkbaar. In zeer kleine plaatsen zitten alle medewerkers (en niet slechts één voor elke tak) in de Evangelisatie-Commissie. Dan zijn er dus geen sub-commissies. En in plaatsen met nog een kleinere Gereformeerde Kerk verdelen soms de kerkeraadsleden het werk onder elkaar. Dan is er dus geheel geen Evangelisatie-Commissie. In kleine plaatsen zal er maar één subcommissie voor b.v. lectuurverspreiding zijn, terwijl die in grote plaatsen over 2 tot 5 verschillende sub-commissies is verdeeld. Het aantal leden van de „C.C." kan dan wel tot 20 klimmen. In zeer grote kerken is het wenselijk, het werk over verschillende wijken, ieder met een eigen Evangelisatie-Commissie, te decentraliseren. Het is niet nodig op al die top-problemen in te gaan.

De kerkeraad moet het terrein overzien, de verschillende middelen kiezen, de medewerkers benoemen, en verder toezien en stimuleren, soms ambtsdragers speciaal voor de Evangelisatie afzonderen, (predikant, geheel of gedeeltelijk, of ouderlingen), en in elk geval de eindverantwoordelijkheid dragen. (Ook financieel). Het is een goede gewoonte, dat de kerkeraad zelf aanwijst, wie de voorzitter en wie de penningmeester van de Evangelisatie-Commissie zal zijn. Een secretaris en eventueel andere bestuursleden wijzen de commissieleden zelf aan. Zo ook wijst de Evangelisatie-Commissie aan, wie voorzitter en penningmeester van elke subcommissie zal zijn. De medewerkers(-sters) worden verder doorgaans door de Centrale Commissie en de sub-commissies gezocht en voorgedragen. Maar de

kerkeraad moet hun benoeming op zijn minst vooraf bekrachtigen, omdat hij alleen kan beoordelen, of er in leer of leven van de betrokkenen geen verhindering schuilt. De Evangelisatie-Commissie of Centrale Commissie moet bijna overal maandelijks vergaderen om het werk te bespreken. Op de kerkeraad komen dan alleen de „grote zaken" en natuurlijk ook jaarverslag, rekening en begroting. De financiën komen voor een deel uit het werk zelf: opbrengst van lectuur (die voor een deel ook door gemeenteleden als „steun-abonné's" graag gelezen wordt), kleine bijdragen van clubkinderen enz. Maar het grootste deel wordt door de gemeente bijeengebracht, hetzij in de vorm van een kerkcollecte, hetzij (beter, evenals voor de Zending) door vaste bijdragen voor het Evangelisatie-werk. Zwakke kerken worden ook hierin gesteund door sterkere, classicaal of provinciaal. Voor het werk van alle kerken samen wordt op de eerste Paasdag in alle kerken gecollecteerd. De deputaten „Overvloed van Werk en Werkkrachten" steunen kerken, die een Evangelisatie-predikant of evangeliste benoemen, en dat zonder bijzondere hulp niet aankunnen.

3. *De „zaaiweek"*. Dit is een prachtige werkwijze, die in steeds meer kerken wordt toegepast, en waarbij alle Evangelisatie-medewerkers op hun wijze, met inschakeling van de hele gemeente, een ganse week intensief de gehele bevolking tot Christus roepen. Alle catechisaties en vergaderingen, *van welke aard ook,* staan zo'n week stil. Huis aan huis wordt lectuur bezorgd, er worden zoveel mogelijk korte bezoeken gebracht, elke avond is er een samenkomst, en op de Zaterdagavond zijn er dan vaak verrassend veel buitenkerkelijken, terwijl er vele contacten voor verdere bearbeiding worden genoteerd. Op de begin-Zondag is de kerkdienst grotendeels bidstond voor de zaaiweek, en op de slot-Zondag mag men hopen, dat er ook „vreemdelingen" in de kerk zitten, waarmee natuurlijk wordt gerekend.

E. Buitengewone arbeid.

Er zijn speciale groepen van de bevolking, die men op de gewone manieren niet bereikt, en waarvan we de problemen maar even kunnen aanstippen.

1. Onder *academisch-gevormden* en mensen van soortgelijke ontwikkeling heeft men te maken met speciale problemen en speciale weerstanden. Hier hebben onze eigen meer-ontwikkelde gemeenteleden een grote taak, die gelukkig meer en meer wordt verstaan. Een prachtig maandblad voor dit werk is „Horizon". Er zijn al veel speciale kringen van deze mensen gevormd, waar gereformeerde hoogleraren en academici de „Levensvragen" vanuit het

Evangelie belichten, en waar zeer diepgaande gesprekken worden gevoerd, voortgezet in vele huiskamers. De studenten vormen weer een aparte groep, omdat hun overtuiging, vaak te midden van een chaos van meningen, nog moet rijpen, en omdat ze meestal los van huis en van de maatschappij in hun eigen studenten-wereldje leven. In navolging van gezegend werk in het buitenland hebben onze kerken thans gelukkig studenten-predikanten, die ook met buiten-kerkelijke studenten menig contact vinden.

2. *De Roomsen* zijn voor een groot deel zóver van het Evangelie afgedwaald, dat het werk onder hen niet meer als Reformatie, maar in zijn geheel als Evangelisatie betiteld wordt. Daar komt men weer met heel andere vragen in aanraking, en ook met heel andere weerstanden, m. n. de grote macht van de geestelijkheid, die hen verbiedt naar ons te gaan luisteren of onze lectuur te lezen. Er zijn echter ook door Rome goedgekeurde bijbels, die men kan geven! Op de houding van kleine Protestantse minderheden in de echt-Roomse streken komt veel aan. Het Evangelisatie-Bureau „Het Zuiden" in Tilburg (Ds R. de Roos, Atjehstraat 28) pakt het moeilijke werk met kennis van zaken aan, en kan ook voor heel ons land voorlichten en helpen.

Secten. Hier noemen we ook mensen, die in allerlei apostolische, adventistische e. a. secten verstrikt zitten. Ze weten veel van de Bijbel, maar zweren bij één bepaald punt, en zien alles scheef. Men moet iets van zulke richtingen weten, als men op huisbezoek gaat, om ze te herkennen. Men moet ze de Waarheid zeggen, maar verspille geen tijd aan eindeloze debatten, die niets helpen. Voorkomen is gemakkelijker dan genezen: Wanneer een nieuwe propaganda dreigt: Goede voorlichting en tegenpropaganda.

3. Onder *zeelieden* is weer heel apart werk nodig. Lectuur aan boord, een thuis in de havensteden. Overleg met niet-Geref. Evangelisatie is hier nodig in de „Ned. Zeemanscentrale".

Christelijk Nederland is hier lang tekort geschoten, bij het buitenland vergeleken, maar er komt verandering. Ook de *schippers* van de binnenvaart hebben zozeer hun eigen leven, dat aparte arbeid voor hen noodzakelijk is. Vroeger werkte hier de vereniging „Het Anker", nu de deputaten voor „G.E.O.S." (Geestelijke Arbeid onder Schippers), met eigen havenbootjes en een eigen blad: „'t Toplicht".

4. In de grootste grauwe arbeiderswijken van grote steden, waar socialisme, communisme en erger de overhand hebben, en de sociale en geestelijke nood vaak heel groot is; in de arbeiders*kampen* van de D.U.W. e. d., zijn naast de gewone Evangelisatie-middelen ook aparte methoden nodig. Men moet hier iets doen om de mensen uit hun massa-leven op te heffen, en meehelpen om hun een meer menswaardig bestaan te geven.

5. Zo kan men nog meer noemen. Werk onder blinden, doofstommen, chronische zieken. Onder gevangenen. Onder prostitué's en hun „klanten" (de vroegere Middernacht-zending heet thans de vereniging „Zedenopbouw"). In woonwagenkampen. Onder vreemdelingen in hotels. Op stations. Enz. enz. Alles arbeid, die buiten de gewone methoden valt.

Maar in dit alles volbrengt de Kerk van Christus het éne bevel:

„Predikt het Evangelie aan alle creaturen".

Vertrouwend op Zijn belofte:
„Zie, Ik ben met u, tot aan de voleinding der wereld".

TEXTREGISTER

INHOUD

